

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט
בר מצוה

א א מו"י פ"ח מהל'
עמות הלכה ג סג
עשן קט שו"ע ח"מ סימן
כ טע"ק ד'
ב ב ג ד ה ו ז ח ט י
י יא יב יג יד טו טז
יז יח יט כ כא כב כג
כד כה כז כח כט ל
למטה עומדת מת
נלכה :
בא : טו"ע ח"מ סימן
כ טע"ק (ג) (ד) :
ג ב ח טו"ע ח"מ סימן
מו טע"ק :

תוספות ר"ד

אומרים שהיו קטנים או
אנוסים או פסולי עדות
והשתדל הנהגת מסמכת
בכשרות ונאילו קיימו
שהיו דשרא קרינא
ואמר גדולים היינו
והחוקק ולא היינו אנוסים
דמי הדי להו דמי הדי
ולמה אהא מאמין אהא
התמומים בשבט יתיר
מגלה האחרונים ואה
בכמה ברכי ובינו וסוף
הלוי זיל נדיקן הדרבס
שהו לקרשא לא אבוליה
היא אלא אנוסים בלחוד
אהא שנובא מיעדים
שהיו ולא הייה אהא
אלא על אנוסים היו
בלחוד ונדיקן ענה דבריו
שכ"ז שהיו מעידין על
גוף העדים ואומרים שהיו
קטנים או פסולים שהן
נאמנין ולא אמרינן תרי
ותרי ניהו אלא הדיקן
לדורותא דקראי ופסליקן
לדורא מישום הדרותא
דהני תריאה דנשתרו על
קבאיה ופסלו להו ואי
אינא כ"ש מהקרישא אהא
יתיר חוקק על קטנים
ופסולים דהו שהיה אלו
האחרונים אנוסים ולא
ניבא תרי הדי ניהו אלא
קרינא להאי שירא למידי
כיון שהאלו האחרונים
מעידין על גופן של
הראשונים שהיו פסולים
א"י בין כשאומרים אלו
האחרונים על הראשונים
קטנים היו פסולי עדות
הדין בין כשאומרים
אנוסים היו אומר
בברייתא שאין אנוסים
ועל כלם אנו מקשים תרי
ותרי ניהו וא"ע"פ שהן
מעידין על גופן של
הראשונים לפסולין אנו
הדין והראשונים
לגמרי שאם יבואו שנים
אחרים ראובן לראובן
פסולי הייהו או קטנים
היו אומרים לה אלא
גדולים וכשרים היינו
אמרינן תרי ותרי ניהו
הדין מעידין אנומים
הראשונים על הראשונים
ואומרים ביום פליה עמנו
הייהם כפומים פ'
שהאמינה התורה את
האחרונים ואמרין
הדרוש הוא ולא משום
הדין ניהו ונדיקן ב"ב
אין אנו מאמינים את
האחרונים יתיר מן
הראשונים אלא אמרינן
תרי ותרי ניהו אבל דאי
יש לבדור דבר זה שאילו
באו שנים והתירו על
שנים אחרים שהם גדולים
או משתקי קבויא או
שהן קרובים למלה או
ללה אנומים הם ולא
אמרינן תרי ותרי ניהו

כ:

שטר ב"ד ויש לומר ד"ע"א בשטר לא חשיב שטר אלא אותו שיש בו
שני עדים דומיא דספר מתקנה^א והא דלמך גנט פשוט (ב"ד דף קסא.)
עד אחד ככתב ועד אחד צעל פה אין מנטרפין למשמע הא שנים
בשטר אפילו בשמי אגרות מנטרפין התם מיירי כגון שהאחד בשטר
והאחד צעל פה לא שאומר שראה הוא

המלוה אלא שהאחד מסיבת השטר מלוה
למלוה דהוי כשנים התמומים בשטר
לר"א דלמך עדי מקריה כתיב^ב ועוד
דצירושלמי^ג מפרש עד א' בשטר היינו
שנים תמומים בשטר לקיים כתב ידו
של אחד ולא מלאו לשנים כתב ידו של
שני ומ"מ נהי דעד אחד לא חשיב שטר
לענין שאם יבואו עדים ויאמרו קן
לאינו בשטר דחשיבין להו ענד מפי
עד עדות מיהא היו ויכול לשלוח כתב
ידו ל"ב^ד ולא חשיב מפייה ולא מפי
כתבם שני שזהו זכר העדות ורש"י
פ' צירושלמי^ה התומם^ו מפייה ולא מפי
כתבם שלא יתלה כתבם עדותו ל"ב^ד
א"כ אומר ר"י ד"ע"א מועיל בשטר אם
יש בו שטרות בכל אחד תמום עד א'
חשוב בשטר שלם וכת' א"כ בשמעתי
יצא כתבו ל"ב^ד אפילו אינו זכר כלל
ויש לומר דלא חשיב שטר אלא כשעשוי
מדעת עשה^ז מדעת הלוה שהוא חייב
שלם חשיב שטר אלא הכא שכתב עדותו
והקשה ה"ר שמואל מוורדין דלמך
צחקת הנמים (ב"ד דף מ. וס) מחאה
צפי שנים ור"א לומר כתבו ומה מועיל
לכתיב כיון שאין עדות מדעת המתקן
ולפי מן שפירשנו עדות מיהא היו כל
זמן שזכר אחי שטר מייכו בלאו הכי
מתוך ר"י דגבי מחאה הקילו שאינה
אלא מדרבנן דהכי נמי הקילו לומר
דמחאה שלא צפניו היא מחאה^ח ול"פ
בצפני שלא צפניו היא מחאה^ט ול"פ
דלמך שנים הקילו לכחז^י להליל אנוס
מאונסו ועוד אומר ר"י דלא צענין דעת
עשה והכא היה יכול להציע שטר
אם היה כתוב כמקוין שטרות אלא הכא
מיירי שאינו כתוב כסדר השטר אלא
זכרון דברים צעלמה ומקוין הירושלמי^י
נראה לפ' צענין אחר סוגיא זו דקאמר
התם רב הגהה כרבי ו' יומן כרנן
פירוש כשהעדים צאים לקיים חתימתן
אם זכרין המלוה בלא שטר אפי' לרבי^{יא}
א"ל לרנן עמך אחר מן השוק לנעל
זוכרים המלוה אפילו ע"י השטר אפי' רנן מודו דלרכין לרנן עמך

האשה שנתארמלה

ואי צורבא מרבנן הוא. העד: אפי' עצמו. של צעל דין לזרובא דרנן
אי לאו דכי רמי אופסיה מדכר שפיר לא הוה סמין אספיקא למיקס
ואסוקדי: מהבם. ממוגס תמה על רב אשי שהעיד בצר: ההלכות. תילי
קרקע ודקן על אדם לקבור בתל משום דלאן ציר אדם מתיין מן הדקן

לעבור עליו ועיר ודקן לקמן מפרש
לכו: אחד הדשות. שאין זמן פרוש
שלא היה כפן תל לאיכא למימר כיון
לדשה היה אם אימא שנקבר שם מת
מדכר דכיר ליה אפי' טמאות מספק
דכיון דסמוכה קברה איכא למימר שם מת
ימדה הלכה לעברה שם נפל אשה
הרחוקות. דלאן אשה ימדה הולכת שם:
הדרשות שהורות. לאס אימא דנקבר
ציה הוו יעבי ליה: ישנות טמאות.
שכבר נשתכח הדבר מן היודעים: ואיוו
היא קרובה. לעיר שאלו אומרים עליה
שאלה קרובה טמאה תמשים עליה:
ואיוו היא ישנה. שאלו אומרים עליה
שאפי' היא רחוקה טמאה ששים עליה:
שאין קרובה הימנה. אלא אם יש
קרובה הימנה אפי' היא בתוך תמשים
אמה היא כרחוקה ומדשה טמאה
לאס אימא דהלכה אשה ימדה לקבור
לא שצקה קרובה הימנה ואולא לנבי
דקן: שאין אדם זוכרה. שאין אדם
אומר זכור אם שלא היה כפן תל וצמי
נעשה תל זה כפן: עיה מוצא. עלילה
צעלמה מלאו תמשים והחוקק זה
למלות עליה ולטכר את ארץ ישראל
במסקת מיר צפקר בתלם אלנמו
מספיקא לא מחוקקין טמאה בקרקעה
של ארץ ישראל: ושיהרו את א"י גרסי'
ולא גרסינן כל: ומהיות בין השמשות.
של ערב השבת ואין שבות לילך עד צית
הקברות: ומזבי שחין. שאצריהן נופלין
או שמתוין אותן ואכר מן התי ממוגס
לכר מן המת כדלמרינן. שצטור
והרועט (תולק עמנו): ש"מ. מדקמינ
לעיל איזו היא ישנה ששים עליה וטעמא
משום דלא דכיר לה הוא הא קסדו'
כו: אבי הבא. ששוארו עד צטר
אפילו טועה נמי סמנין אסדוטיה
אי מסדי: מתנ"י דהרי אלו
נאמינן. לילכא תרי סקדי לטרי אלו
אלל כתב וכתב: צריכים לצרף
עמהו אחר. שיכיר כתב ידי עניהם
דמרי סקדי צענין אלל כתב
וכתב טעמא מפרש בגמרא:
על

בשתימצי יאמר דבריו רבני. כשתעמוד לטק דבריו קצנה

על
דעל כרחין אין מעידין אלא על כתב ידו וכי פליגי היינו כשזכרין המלוה ע"י השטר לרנן חשיב זכירה ועל מנה הן מעידין ולרבי לא חשיב
זכירה ולשון כתב אמת לא משמע הכי: אחד הדשות ואחד ישנות. מימנה דהלכה מוכיר שאינו פשוט קודם וכן בהלכות (יבמות דף מה.) לא
יתארסו ולא ינשאו עד שיהיה להן ג' חדשים אחד צעלמה ואחד צעלמה ואחד צעלמה ואחד צעלמה ואחד צעלמה ואחד צעלמה
קודם וצ"ב (דף טו.) תן אחד יבנה ואחד לא מקום שיש בו צ"ד התם נקט דבר פשוט צרישא וכן צ"ב (דף טו.) אחד החופר צר שם שמו ושמה
ובגמ' סוקר (דף טו.) אחד הנונה ואחד הלוקח כו' גבי מעשרין בלחוד הלוקח (דף טו.) אחד החופר (דף טו.) אחד החופר (דף טו.) אחד החופר (דף טו.)
לשכיבה טמאה ואין מסככין זה רבי אליעזר אומר אחת קטנה ואחת גדולה ופריך א' גדולה וא' קטנה מצעי ליה והיה כתוב בספרים להפך
ורש"י מהפך גמריקא משום דדקן התנאים להוכיח הפשוט קודם ואומר ר"י (א) להיכא דקאי אפלוגתא או אקרא מוכיח הפשוט קודם כי הדין
פלגי ר' אליעזר אומר וזהו ליה למימר אחת גדולה שאתה מודה לי כך מודה בקטנה וכן אחד יבנה פליגי אר"י אליעזר דלמך לא התקין
רן יוחנן בן זכאי שיהיו מוקעין אלא ציננה בלדו צצ"ק (דף טו.) וצטוקה (דף טו.) קאי אקרא אלל הכא וצבוחלן קאי אמדי אין להפסיד אהא
נשנה תחלה: [ויש טוס' שנת כ' ג' ד"ה אחד מנוגס פתחים פה:] קו: סוכה כ' ד"ה אחד מנוגס פתחים פה:] ד"ה אחד שנת ע"י טוס' קרישין ג' ד"ה אהא:
טמאות. פירש בקונטרס דנקרבות אפילו מדשות טמאות משום דלולא אייהי למדה ואין ידוע אם קברה שם אלא דברא איניש נשתכח דדברא
איניש צדה ואלמלי קברה איניש דלולא צדה היה מגלה ולפיכך ישנות טמאות דלע"פ דדברא איניש צדה נשתכח דדברא
וקשה לר"י דלס כן אמר (א) צ"ל בסמן דדברא איניש צדה ולבית הקברות אולא לא הוה ליה למימר אלא דברא איניש צדה ותו לא
ולכן עפי מדשות טמאות דלס אימא דקצנה סה היה הדבר ידוע ועוד אי צבת הקברות אולא ישנות אמאי טמאות ונראה לר"י כר"מ
דפירש לישנות טמאות אפילו רחוקות דחשיבין שמה קרובות סה היה העיר אמת וצ"ל ופי זה לא נאמר דברא איניש צדה סה היה
ידוע יותר ולהכי אצטרף לומר ולבית הקברות אולא: ע"ל

מסורת הש"ס
עם התוספות

א) אהלת פקד ט"ז מ"ח
ב) ט"ז מ"ח ג) ע"י כ"ב
ד) לקמן ע"ד
ה) בפרקין הלכה ד'
ו) דגמרי עי פט"ו
ז) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
ח) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
ט) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
י) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
יא) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
יב) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
יג) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
יד) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
יז) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
יח) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
יט) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
כ) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
כא) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
כב) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
כג) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
כד) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
כה) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
כו) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
כז) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
כח) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
כט) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
ל) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
מ) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
נ) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
ס) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סא) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סב) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סג) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סד) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סה) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סו) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סז) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סח) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סט) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סז) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סח) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה
סט) ע"י תוס' גיטין ז' ד"ה

תוספות ישנים

א) וי"מ ה"ל דנקט אה
ב) דמזב על פני דבר מש
הוה טמאה ואפי' יין
וכמו כן לאחריה קודם
ישואין וצמולת סיס
קודם עולות. וי"מ קב
לדפקר כ"ל נולין (דף
פס.) קאמר אחד ע"ס
ש"ש ב' וזה האחד ע"ס
שאלו ב' שנת אפי' ע"ס
ו מה פשוט יותר שיש
ב' משום ועלם לא חשיבו
ב' והתם לא שייך ה"ל
טעמא וצ"ל דפריש
דכפרי. ח"י ע"ס.
ב) ומ"ל למימר דמי
טעמי לטעמא נקט.
מ"ל.

ג"ליון הש"ס

גבי שאין אדם
הכרה. עין מופ' י"ט
פ"י (מ"ג) מ"ד
ד"ה לא יסמין:

הנהגות וציונים

א) בכמה כתי' מהבס,
ובכ"א מהבס. כג
הנהגות וציונים לב"ב כג
ע"י: פ' ע"י רשב"א
שכתב דרש"י ל"ג
ילבית הקברות אולא
(ועי' תוס' גיטין ז' ד"ה)
ובתוס' שאין וראובה
בש"מ. ועי' ש"ש ע"ד
נוסחאות
ובכ"א (הישות), וכן
ככמה כתי' (ג) מדעת
ש"מ. ליתא בתוס'
הרא"ש: [ד' בתוס'
הרא"ש שדורות הדי
אצלם ודבר:]

ליקוני רש"י

צורבא מרבנן. מלמד
הס' גיטין פ"ח ק"ט.
דברא מהבס. שבת ק"ט.
תמסוס (דגמרי סה)
מוגנס דברא ולסו קופטו
ע"ה טמא
יב"י. ללג על מתיס
לממתיקין (בלמתיס ס)
ללג על"ל [בן התימס ס)
ויהי ע"ה.
דברא.
אלגריה. הטנו (בינה)
טו.

השק שלמה
על תוס' ר"ד

א) ז"ל והמה שלם כפיהם
התפס מיהו ח"י ס' סמורה
טו.

עדותן על כ"י, ועמא נ"ל משום דעל מנה שבשטר ה"ל מלוה
 ע"פ דלמא מזויף הוא ועיקור עדותם לריכא על כ"י. וסברא
 זו כתב כ"מ סוף הלכות עדות ד"ה ויראה לי וכו' עיי"ש.
 וזכה הצנתי לשון רש"י לקמן בשמעתין דעד ודיין מטטרפוס;
 דפריך מאי דמסכיד סכדא לא קא מסכיד דייגא, ופרש"י
 עידי שטר מעידים על מנה שבשטר כחכמים וכו' עכ"ל, פירוש
 דלחכמים כל אחד מעיד על תוכיות הענין, העד מעיד על
 מנה שבשטר והדיין על גוף הקיום שזה כ"י של עד והו"ל
 ב' עדיות, משמע מלשונו דלרבי דגם העד מעיד על כ"י ה"ל
 עדות א' העד והדיין. וזה ז"ע נהי לרבי העד מעיד על כ"י,
 לעומת זה הדיין אינו מעיד על גוף הקיום אלא על כ"י של
 עלמו והדר הו"ל ב' מיני עדיות זה מעיד על כ"י של עד
 וזה על כ"י דיין. ולהב"ל ינחא דע"כ לא קאמר רבי אלא
 במנה שבשטר דהו"ל כמלוה ע"פ, אבל במעיד הדיין על הקיום
 מודה רבי דה"ל כמעיד על כ"י העד ועדותו של דיין ושל עד
 חדא מילתא היא.

ואמנם רבן ס"ל דמעיד על מנה שבשטר סגי ולא נימא
דבזה כמלוה ע"פ כיון דקיום שטרות דרבנן לא

מחמירין כולי האי, ורבי מחמיר בקיום עפי, ומוכח מכאן
 כלישנא קמא דב"ב ק"ע ע"א דרבי ס"ל מודה בשטר שכתבו
 לריך לקיימו ורשב"ג ס"ל אין לריך לקיימו, ודלא כמאן דמפיק
 ליה, דא"כ מקיל רבי עפי. וזכה מיושב מ"ש תוס' לעיל י"ט
 ע"א ד"ה אי ס"ל, וי"ל דהו"ל הלכה כרשב"ג וכו', והקשיתי
 לעיל [י"ט ע"א ד"ה אי סבירא לך] הא דב"ב ק"ע מפסיקין
 גם לדרבי ורשב"ג. והא"ש דהא לעיל י"ט ע"א ר"ה אמר
 רב הוא מרא דשמעתא, ור"י אמר רב אמר בשמעתין צו
 רבי לקולא ורבנן לחומרא, ש"מ דפשיטא לרב דלא מפסיקין
 לדרבי, וא"כ ה"ל סתם הלכה כרשב"ג וק"ל.

תו כתבו תוס' דלרבנן אפילו אמר בהדיא דמעיד על כ"י
 מ"מ על מנה שבשטר הם מעידים, ועמא נראה כהרמב"ם
 דאם אינו זוכר עדותו גם השטר פסול כמ"ש פ"ח מעדות
 [ה"א], וי"ל דגרע ממחא העדים דעצדו רבנן תקנתא להכשיר
 השטר מדרבנן, משום דמיתה שכיחא אבל שכתב לא שכיחא,
 דהרי משו"ה אם כ"י יולא ממקום אחר לא מהימני למימר
 שכתבו משום דחוקתם שזוכרים וכמ"ש לעיל, וא"כ אי אירע
 שאין כ"י יולא ממקום אחר ואמרו שכתבו דמהימני במגו
 דשחקו לא עצדי תקנתא ופסול השטר, זה נ"ל בכוונת רמב"ם,
 ומשו"ה ס"ל לרבנן דשמעתין דבאמרו כ"י הוא זה ממילא
 מעידים על מנה שבשטר דכלל דצריכס שזוכרים העדות,
 ועיין תומים [סי' כ"ח ס"ק ע"ז] מ"ש צ"ב.

[תוס' ד"ה ור' יוחנן, ועוד אומר ר"י דלא בעינן דעת
 שניהם והכא היה יכול להביא שטרו אם היה
 כתוב בתיקון שטרות וכו']. ראייתו לעורר קושיא לפי השיטה
 השלישית שנמצא בתוס' דמפקא מדר"י ומדר"ת דס"ל דלא
 צעי רלון המתחייב רק שיהיה נכתב בלשון שטר ולא בלשון
 זכרון דברים בעלמא, ולית ליה נמי הא דר"ת [יצמות ל"א
 ע"ב תוד"ה דחו, צ"ב מ' ע"א ד"ה מחאה] דכל הראוי

ודבריו ז"ע באמת במ"ש שאין זוכרים פסול והו"ל כהרש"ם,
 מה צדק הא כתב לעיל [שם פ"ג ה"ד] דאפילו אינם קיימים
 מועיל מד"ם מיתה, וא"כ ה"נ. ובכ"מ [סוף ה"א] ר"ל דס"ל
 כהירושלמי ה"ל ומיירי שכל א' מעיד רק על כ"י עלמו וכיון
 שאינם זוכרים ולא מצי להעיד על מנה שבשטר ממילא ליכא
 על קיום רק ע"א. ודבריו תמוהים דא"כ אמאי כ' ובשכתב
 ידן יולא ממ"א אינם נאמנים, משמע אי מהימני פסול, ומ"ע
 צוה כיון שהשטר מקיים בקיום גמור. ועוד למה לי כ"י יולא
 ממ"א אפילו בלרוף א' מן השוק סגי. אע"כ לא ס"ל להרמב"ם
 כהירושלמי, אלא נהי משום תיקון העולם תיקנו דבמתו העדים
 חותכין דיני ממונות, והב"נ שבשנתקו או נתחרשו, אבל כשהם
 קיימים צפנינו ואינם זוכרים, על זה לא תיקנו דמידי דלא
 שכיחא הוא, וגם נראה כמזויף כיון שא"א להם לזכור מתוך
 השטר ואפשר לזייף צכה"ג שיהיו עדים עלמס עועים בכ"י
 עלמס כמזוחר בן צ"צ קס"ז ע"א. ומ"ש הרמב"ם הרי הם
 כהרש"ם, ז"ל ה"ה כהרש"ם היינו כחשפא בעלמא, וכן מלאתי
 ג"כ. ונ"ל ראי' מש"ם מדפריך פשיטא ולא משני הוי סד"א
 לפרש מחני' כהירושלמי, אע"כ פשיטא להש"ם דאי הוי ס"ל
 לרבי דזוכר מתוך השטר לא מקרי זכירה אפילו לירוף א' מן
 השוק אינו מועיל ודלא כהירושלמי.

בשתמצי לומר לדברי רבי וכו'. לא נ"ל דפליגי בכוונה
 לשון העדים דמסתמא זוכרים הם כנ"ל ולכל הפחות
 מידי ספיקא לא נפקא שמתוך השטר יזכרו המנה ומכ"ש
 כשמעידים בהדיא על מנה שבשטר, אלא רבי ס"ל נהי שכוונתם
 על מנה שבשטר מ"מ אכתו דלמא אותו שטר שחתמו על אותו
 המנה כבר נפרע חייף זה מן אותו השטר שהי' בידו, ולעולם
 האי שטרא אחרינא, וע"כ לריכוס הם להעיד על כ"י שזה
 הוא והו"ל רק ע"א על כל כ"י משו"ה צעי לירוף אחר.
 ורבנן ס"ל כולי האי לא חיישינן בקיום השטר דקול, ר"ל כיון
 דעכ"פ איך לן סהדי דהאי הלוואה משך זה ביניהם וגם נכתב
 שטר ביניהם וגם יש ע"א על כל חתימה וחתימה, תו לא
 חיישינן.

והשתא ח"ש נמי דקאמר מהו דתימא ספוקי מספקא ליה
 קמ"ל, וקשה מה"ת לומר ספוקי מספקא ליה ואי
 יש סברא לומר בן מנ"ל דלאו הכי הוא. וי"ל משום דב"ב
 ק"ע ע"א לחד לישנא איכא סברא דס"ל לרבי מודה בשטר
 שכתבו אין לריך לקיימו, ולהך לישנא ע"כ א"א לומר כנ"ל
 דרבי מודה דעל מנה שבשטר הן מעידים אלא שמחמיר בקיום
 השטר עפי מרבנן וחייש שמא פרע חייף את זה. ז"א דהא
 רבי מיקל בקיום וס"ל מודה בשטר שכתבו ח"ל לקיימו, וע"כ
 ז"ל דטעמא דרבי משום דמפרש לשון העדים וכוונתם שמעידים
 על כ"י, וא"כ י"ל דרבי מספקא ליה בכוונת העדים, קמ"ל
 שאין זאת הגירסא עיקר, וע"ש קנ"ד ע"ב ובגירסת מהרש"א
 שם, וק"ל.

בשתמצי לומר לדברי רבי וכו'. העלו בתוס' אפילו אומר
 להדיא שמעיד על מנה שבשטר מ"מ אמרינן עיקר

מגלת סמנים

סז

כ"א א'. סימן גח נד חד. הוא סימן על שמות השואל לרב יהודה דשמואל אדשמואל, אם רב חננא בר חייא או רב הונא בר יהודה או רב חייא בר יהודה. ומזה נלמוד שגם על שמות בעלי ההלכות חובה עלינו להשתמש בסימנים לכל נחליף איש ברעהו, וכה"ג מצאנו בכמה מקומות (ועי' בפתיחה בס"ד).

נ' א'. אמר רב שימי בר אשי ושמועות הללו מתמעטות והולכות וסימניך קמנים כתבו ובזבו.

הוא סימן על תקנות אושא שנאמרו בסוגיא שם, הראשונה, אמר ר' אילעא אמר ריש לקיש משום ר' יהודה [או יוסי] בר חנינא, התקינו שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים. השניה, ר' אילעא אמר ריש לקיש, הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו נזונים מהם. השלישית, אמר ר' אילעא, המבזבז אל יבזבז יותר מחומש (וע"ש ברש"י שכתב בקצרה).

ולכן הונח הסימן לכל נחליף שמות האמוראים לפ"ד רב שימי בר אשי שהשמעות הולכות ומתמעטות, ופשוט.

ודע דלפי הסימן הזה צריך להגיה בערכין כ"ח א' ר' אילעא במקום ר' "אילא", שלפי הציון הזה נאמרו אלו השמועות מאמורא אחד והראשונות ר' אילעא אמרן. – אלא שי"ל דשם אחד הוא ונתקצר במבטא הארצות כמו אסי יוסא, זעירי זירא, בלשון הירושלמי וטובא דכוותייהו. [אחרי כתבי כ"ז, ראיתי בתוס' רי"ד שנדפס מחדש כתוב בכלן ר' אילא].

ונ"ל שעיקר הסימן בא לשלול מה שנאמר בירושלמי כאן²⁷¹ ארבעה מאמרים בשם ר' יהודה בר"ח שאמרן ר"ל משמו, א) זן לבניו הקטנים, ב) כותב נכסיו לבניו כו', ג) מקפיד את הזקן והכהו ינתן לו בושתו שלם, ד) שיפריש חומש מנכסיו למצות.

ואגב אורחין למדנו שגירסת ר' יהודה בן חנינא עיקרית, ולא ר' יוסי, אף שמצינו דאר"ל משמו עי' גזיר כ"ט א', אבל הכא הירושלמי עד נאמן. וגם שם יש גורסין להיפוך, ע"ש בתוס'²⁷², ועי' סנהדרין ל' ב' דר' שמעון בן אליקים הוה משתדל שר' יוחנן יסמוך את ר' יוסי בר' חנינא, א"כ ודאי רחוק לומר שר' שמעון בן לקיש יאמר בשמו, משא"כ ר' יהודה בר חנינא הי' רבו דר"ל כבערובין י"א ב'.

ועוד ראיה מהא דתקנת אושא האשה שמכרה בנכסי מלוג, שבכולי תלמודא ר' יוסי בר חנינא אמרה והיא נזכרת גם בסוגיין מכלל דהראשונות לאו מר' יוסי נאמרו.

הרחקה טפי אמרינן דלכתוב אחספא. והוא הדין נמי דאפילו בסיפא דמגילתא יכלי למכתב תשר"ק צפעס"ן או אלפא ביתא דליכא למיחש למידי, ובהא מחזקינן כתב ידו בשטרא וכדאמרינן בירושלמי דלמדין מספר מוגה, אלא דעבדינן הרחקה דילמא מחוי חתימת ידיה גופיה ואתי לידי תקלה על ידי בית דין:

ובהא אפילו מחבריו. פירוש דמשמע ליה דבהא מסתברא טעמיה. ואע"ג דבעלמא לא חיישינן לבית דין טועין (כ"ב ק"יח ע"ב), הכא לרווחא דמילתא הוא דחייש, משום דהוי מילתא דיתמי כדמפרש ואזיל. ומהא שמעינן דכל שטר שהוא של יתומים מיבעי ליה לאיניש למעבדיה בלשון מרווח שלא יהא בו שום מחלוקת, ולמיחש לכל מאי דאפשר למיחש. והאי דכתיב בהאי הנפק שמות המעדין על החתימות, לא שיהא חובה כן דהא מסתייהו דלכתבו כד אתו תרי סהדי ואסהידו אי נמי אתקיים קמן האי שטרא כדחזי, אלא דלרווחא² [דמילתא] הוא דכתבו ביה הכי. ומיהו זמנין דבעינן למכתב הכי, כגון שהדיינים לא קראו השטר ולא ידעו שמות בעלי דבר אם הם קרובים למקיימים הללו, אי נמי כגון שאינם בקיין במקיימים הללו אם הם כשרים לעדות אם לאו, דבהא ודאי צריכים לפרש שמותם בלשון³ [הקיום]:

עד ודיין מצטרפין. פירש רש"י ז"ל שטר שכתוב בו הנפק [וחתמו הדיינין על ההנפק] ובא העד והעיד על כתב ידו ואחד⁴ [מדדייני] ההנפק העיד גם כן על כתב ידו, מצטרפין לברר שאין השטר מזויף:

אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתתא אמר ליה רבא מאי מעליותא מאי דקא מסהיד סהדא לא מסהיד דינא. פירש רש"י ז"ל שהעד מעיד על מנה שבשטר כרבנן, והדיין מעיד על כתב ידו. והקשו בתוספות ותיפוק ליה שאין כאן קיום מספיק, שהרי על העד השני אין מי שיעיד על כתב ידו אלא הדיין, ואנן תרי בעינן. ואם כשהעד מעיד גם על כתב ידו חבירו ואף על פי שלא פירש כן רש"י ז"ל, אכתי בעינן שנים אחרים, דאי לא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא, וכדאיתא לעיל בהדיא דאמרינן צריכין שנים מן השוק להעיד עליו. לכך פירשו בתוספות דהיינו קושיין דמאי דקא מסהיד סהדא וכו', דהכא אמר שמואל שהעד שמעיד על כתב ידו ועל כתב ידי חבירו והדיין שמקיים גם כן כתב שני העדים מצטרפין, ואיכא (נמי) שני עדים על כל כתב וכתב של עדים, ופריך רבא דהא ליתא דמאי דקא מסהיד סהדא לא מסהיד דינא שהעד מעיד על מנה שבשטר והדיין מעיד על הכתב, ואילו העד אינו צריך בכתב ידו אל הדיין והדיין צריך אליו בכתב ידי השני, ונפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא. ולשון התלמוד דחוק לפירוש זה. ועוד שמואל ורמי בר חמא דגברי רבכי ניהו היכי טעו בהא דהא מימרא דלעיל דצריכין שנים מן השוק להעיד עליו מימרא⁵ [פשוטה] היא ודברי הכל היא.

לכך נראה לומר דבהא לא קפדינן, דכי אמרינן צריכין שנים מידושי הריטב"א <אור החכמה > (ד' יבמות. כתובות) / יום טוב בו אברהם אבינו (עמוד 285) {2864}

מן השוק זהו בתחילת ההנפק כשאנו באים לקיים השטר, אבל שטר שכתוב בו הנפק לא שכיח ביה זיוף דלא עביד איניש דמזייף עדים ודיינים, ואי מזייף הוה מזייף עדים לחודייהו או דיינים לחודייהו, וכיון דכן דנתקיים כתב העד וכתב הדיין בהכי סגי [נ"א: בהכי אתי שפיר סוגיין] כיון דקיום שטרות דרבנן. והיינו דאמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתתא דבהא לא בעינן שנים מן השוק להעיד על השני, ואמר ליה רבא מאי מעליותא, דנהי דלא קפדינן אדליכא קיום גמור מטעמא דאמרן, מכל מקום אינו בדין שיצטרפו כיון שהן חלוקין בענין עדותן דאמאי דמסהיד האי לא מסהיד האי, כנ"ל לפירוש רש"י ז"ל ולשון התלמוד:

ואסקינא דעד ודיין אין מצטרפין וכתב הרב בעל העיטור ז"ל [בשטמ"ק: וכתב ריב"א] שאם נתקיים כתב שני הדיינים בהכי סגי שהרי שניהם מעידים על שני העדים ואיכא תרי לכל חד וחד, ולבית דין חצוף לא חיישינן ואע"ג דלא כתיב ביה במותב תלתא כחדא הוינא,⁶ [דכין] חיישינן הכי היכא דלא חזינן ביה שלישי כלל, אבל [הכא] כיון דחזינן ביה שלישי לא חיישינן דהווי בית דין חצוף⁷ [חייפה האי]. תרע דהא הוה סבירא לן דעד ודיין מצטרפין אי לאו דמאי דמסהיד האי לא מסהיד האי, ואמאי ניהוש דילמא השנים מזויפין היו ואפילו כתיב ביה במותב תלתא⁸ [כחדא] לא מהני, דחד הוא דמסהיד דהווי תלתא, אלא ודאי כל היכא דאיתנהו לכולהו ונתקיימו מקצתם לא חיישינן לזיופא דאידך. ואע"ג דכי ליתיה לשלישי פסול וכי איתיה לשלישי ואינו מקריים הוי כשר, הא לא איריא מטעמא דאמרן דבית דין חצוף לא שכיח, והנה ליה כעין ההיא דאמרינן (גיטין פ"ז ע"ב) מלאהו בקרובים כשר.

ואגב אורחין שמעינן משמעתיך דשטר שכתוב בו הנפק צריך קיום ולא אמרינן דכולי האי לא⁹ [הוה] מזייף. והכי איתא בירושלמי (סנהדרין פ"ג ה"ב) דאמרינן התם אשר הדיינים מהו שיהא צריך קיום, רבי אושעיא אומר יתקיים בכתב ידי עדים או בכתב ידי הדיינים, ואחרים אומרים אפילו בכתב ידי עד אחד ודיין אחד. והא דתנן במסכת שביעית (בתוספתא פ"ה ה"ט) אמרו לו אין מעשה בית דין צריך קיום, ההיא אינה ענין לזו כלל דהתם משום דסבר ר' יהודה ברישא דפרחבול צריך לחתום בו עדים ודיינין אמרו לו שאינו צריך שאין מעשה בית דין צריך קיום אחר, ואפילו לדבריו¹⁰ [די לו שיחתמו שם בית דין [בלחוד] ואילו לדבריהם] דרבנן אפילו בעדים בלחוד סגי, כדאמרינן התם בפרק השולח (גיטין ל"ג ע"א) והדיינין חותמין למטה או העדים. ואם תאמר כיון שאף על פי שכתוב בו הנפק צריך קיום למה היו רגילין לכתוב בו הנפק קודם שיקראו עליו ערער וכדמוכח מעובדא דמר שמואל דלעיל. ויש לומר מפני שפעמים שאין כתב העדים ניכר כל כך, ועוד מועיל לענין השטר שנמצא בשוק שיחזירוהו למלוה ולא חיישינן שמא כתב ללוות ולא לנה, דלוה לא מקיים שטריה כדאיתא בפ"ק דבבא

מציעא (ט"ז ע"ב):

כתובות כא

חשן משפט מו הלכות הלוואה

מאירת עינים

צט

שפתי חנן

סעיף ה' יא אפילו שלא בפני בעל דין, לקמן סימן ק"י סעיף (ג) [ד] וסעיף (ז) [ו] פסק המחבר דגם להוציא מיתומים קטנים מקיימין, ועיין מה שכתבתי כאן [בדרישה ודרישה ח'], וס' [סימן ק"י סק"א], ובריש סימן ע"ט בפרישה, להראש [כלל פ"ה סי' ט'] והטור [סימן ק"י סעיף י"א י"ב]

סעיף ה' יא מקיימין השטר אפילו שלא בפני בע"ד. נראה דוקא שטר, או מטעמא דכח הרשב"א בתשובה [ח"ב סי' שצ"ג] מביאה צ"י [סעיף ח'] מפני שהמקיימים לא על מנה שבשטר הם מעידים אלא על חתימות העדים, וצ"י לטעמא שכתבו התוספות [ב"ק] פרק הגזול בתרא דף ק"ב ע"ב [ד"ה מקיימין] והרא"ש [שם פ"י סי'

ה' מקיימין השטר אפילו שלא בפני בעל דין

ואפילו עומד רצוח מזויף הוא אל תקיימוהו אין שומעין לו.

ו' אף על פי שהוא מקויים צריך שיכירו 'החתימות שני העדים' או 'משני הדיינים' ואם לאו אין לו דין מקויים ומיהו נפקא מינה בקיום כיון שהתומים עליו שני עדים וג' דיינים יותר בקל ימצא מי שיכיר החתימות.

ז' באחד מחמשה דרכים מתקיים השטר. האחד שיהיו הדיינים מכירים כתב ידי העדים. השני שיהתמו העדים בפניהם. השלישי

ציונים ומקורות (ט) עין ש"ך ס"ק י"א, ט) כל הפעם הוא לשון הרמב"ם פ"ו מעדות דין ב'. (4) ממנהדרות הרמ"א שלי"ח ואילך: חתימות. (5) במנהדרות הסמ"ע והש"ך: שני. (6) במנהדרות שכ"ו שכ"ז קב"ל: בקבל, ותוקן בשאר המנהדרות.

ע"ב [ד"ה מקיימין] והרא"ש [שם פ"י סי' ח'] והטור [סעיף ח'] וסמ"ג [עשין ק"ט] דף ק"ץ ע"א, דכיון דקיום שטרות דרצנן, דדבר חורה העדים החתומים על השטר כמי שמתקרה עדותן צ"ד דמי וא"כ קיום, ומדכונן הוא לזרין, והילכך מקיימים שלא בפני בע"ד, ע"כ. אבל בחתימת יד הלוה לא שייכי הני טעמי ואין מקיימים אלא בפניו, דהא ר' יוחנן פליג בש"ס התם דאין מקיימים אלא בפניו מטעם דאמר קרא [שמות כ"א כ"ט] והועד בצעליו, יבוא בעל השור ויעמוד על שורו, ונהי דרנא פסיק הלכא התם כרב, היינו מהן טעמי דאמרן, אבל בחתימת יד הלוה שהמעידים צאים לתיב את הלוה עלמו ולא שייכי הני טעמי, נראה דלכו"ע אין מקיימים אלא בפניו, כן נ"ל. וכן מוכח להדיא בסמ"ע לעיל סימן ל"ה ס"ק ט',

דכתב יד הלוה מדאורייתא בעי קיום, ע"ש. וכן מוכח דבדברי רב שרירא גאון שהביאו הבעל התרומות [שער י"ג ח"א ס"ג] והטור לקמן סימן ס"ט [סעיף ט'] וכמו שכתבתי שם בס"ק (י"ג) [י"ב], וכתבתי שם שגם הבעה"מ והטור מודו ליה בזה לדינא, וגם הב"ח פסק שם לגמרי רב שרירא ע"ש. ועוד כתבתי שם דככל הני קיימי דמקילין משום קיום שטרות דרצנן, לא מקילין בכת"י הלוה*. מיהו כמדומה שנהגו להקל לקיים אף כתב יד ליה שלא בפני בעל דין, ואפשר לומר בזה מנהג מנטל הלכה כמו שמקיים הרב שטרות ביחדי וכמו שכתבתי לעיל ס"ק ח', דהיינו נמי מטעם מנהג מנטל הלכה, אבל היכא דלא נהוג אין להקל [עיין בספר אגודה אוזב דף ע"ח [לטור כאן, קש"ב]: סעיף ו' יא] או שני הדיינים כו'. מה שכתב המחבר דבהכרת שני הדיינים סגי, הוא מתשובת הרשב"א [ח"ד סי' שפ"ד] שבצ"י כאן סעיף ט'. מיהו היינו דוקא כשהתומים שלשה דיינים, וכן הבאתי לקמן סעיף ט"ו ס"ק (מ"ב) [מ"ג] דברי הרשב"א והר"ן ע"ש:

שהעדים חותמין לפניו עכשיו ביום שיכולין לקיימן מיד, דה"ל כאלו דנו על פי ראייתם, אלא אפילו לא חתמו לפניו אלא שטר לפניהן ביום והן מכירין החתימות, אזי ה"ל ראיית החתימות ביום כאלו חתמו אז בפניהן, ומקיימין אותו על פי ראייתן אפילו הוי קיום שטרות דאורייתא. מיהו מדקדמנו הרמב"ם [המובא בציונים אות ט'] והמחבר וכתבו זה לשונם, האחד שיהיו הדיינים מכירין כו', השני שיחתמו בפניהן. והוא זו ואין צריך לומר זו, אם לא שאתמר שמה שכתבו שיחתמו לפניו, מיירי אפילו בלילה דלא אין ראי' לדון ולקבל עדות ולומר לא תהא גדולה שמיעה מראיה, וכמו שכתבתי בפרישה [סעיף י"ב], וכמו שכתבו הטור והמחבר בסמוך [טור סעיף כ' ומחבר] סעיף כ"ד קולא אחריתי דעד המעיד נעשה דין מהאי טעמא דקיום שטרות דרצנן, עיין שם בסמ"ע ס"ק (ג"ג) [ג"ד] ועיין פרישה [סעיף כג], וכיון שכן י"ל דעיר שזמן נמי פירשו כן, משום הכי הולך לטעם דגבי קיום שטרות הקילו:

טורי והב

שור"ע סעיף ה'. עומד רצוח וכו'. באבן העזר סימן מ"ב [סעיף ד'] הביא רמ"א דאם מצאו כתוב בשטר פלוני קידש פלונית ואין עדים החתומים מקוימים, דאין חוששין לקדושתן. ותמוה הוא דהא התוספות [ב"ק ק"ב ע"ב ד"ה מקיימין] והטור [סעיף ח'] והמחבר פסקו כאן, דאפילו עומד רצוח אין צריך קיום אלא מדרבנן כמו שכתב ב"י כאן, וא"כ מן התורה הוי כמקויים. ואפילו לדעת הגהות מרכזי [קדושין סי' תקס"ט] שמביא הסמ"ע [פסק"ט] דאם הבע"ד מבחיש החתימה, צריך קיום מדאורייתא, לא היה לו להרמ"א לסתום להקל דלא הוי קדושין, אלא היה לו לפרש דוקא במבחיש. מצטרף עד ודיין, וצ"ע. ע"כ ממנהר"ק:

וצ"ע לענין מעשה, בפרט שמהרי"ק שורש ע"ד פסק דצריכה גט. ועיין מה שכתבתי בסימן ק"י [סעיף ד'] ענין קיום כתב ידו. [אמר המגיה. וכוונתי כשהייתי בארץ תוגרמה ראיתי תשובה ארוכה לה"ה מוהר"י טייטצאק [בתשובותיו סי' לז] ומהרשד"ם באבן העזר סימן א' [ובז], יע"ש כי כעת אין הספר בידי, ע"כ]: בשם מהרש"ק. עוד שם [בכ"י סעיף ט']. ובתשובת הרשב"א [ח"ד סי' שפ"ד] כתב וכו'. עד אלא שבירושלמי משמע וכו'. וצ"ע שכל הפוסקים הביאו מירושלמי [ר"ה פ"ג ה"א, גשון פ"ט ה"ז, סנהדרין פ"ג ה"ב] דשטר מקויים צריך קיום, ולא פליגי אלא אי מצטרף עד ודיין, וצ"ע. ע"כ ממנהר"ק:

באר הגולה

סעיף ה' כ. מומרא דרנא הלכא וכו', צ"ק דף ק"ב ע"ב. סעיף ו' ל. טור [סעיף ט'] וכ"כ התוספות [ד"ה עד ודיין] והר"ן [ח' ע"א מהפ' הרי"ף] אהא דלסקנא דעד ודיין אין מלטרפין, כתובות דף כ"א ע"א. סעיף ז' מ. לשון הרמב"ם שם [פ"ו מעדות דין ב]. ג. מהא דלמרינן שם דף כ"א ע"ב ש"מ דיינים המכירין וכו', שם ככתובות, אע"ג דדמי התם רב אשי, לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לגמרא משום דישווא דרב אשי. ס. הוא פשוט מדין כשמכירים חתימתן, כל שכן כשהתמו בפניהם.

ביאור הגר"א

סעיף ו' יו. (ליקוט) אף ע"פ כו'. מ"מ"ש [כתובות כ"א ע"א] עד ודיין... [מלמטרפין] כו', וכמ"ש תוספות שם [ד"ה עד ודיין] וכן אמרינן צירושלמי (ספ"א) [סוף פ"ג]* דמנהדרין ושאר מקומות אשתרא דדיינים מהו שיהא צריך צ"ד, רב הושעיה בשם שמואל יתקיים או ככתב ידי העדים או ככתב הדיינים כו' (ע"כ): יח. (ליקוט) או משני כו'. וכמ"ש צירושלמי כ"ל, וממה דפלגי רבי יהודה אמר שמואל ורבא כתובות כ"א ע"א [ע"א] בעד ודיין... [מ"מ] [משמע] שבשני הדיינים לכו"ע סגי (ע"כ): סעיף ז' יט. (ליקוט) השני שיחתמו כו'. עיין

באר היטב

השטר לגבות [דלא אין מקיימין] או לא, עכ"ל הסמ"ע [סקי"א]: סעיף ו' יא. הדיינים. פירוש, דייני הקיום. [סמ"ע סקי"ב]. וכתב הש"ך [סקי"א], מיהו דוקא כשהתומים שלשה

אמרי ברוך

ש"ך סק"י. מטעמא שכתב הרשב"א בתשובה כו'. ג"כ, ובמלווהו לנ"ק דף ק"ב ע"ב [ד"ה ח']. ועי"ש בלסיפת זקנים בשם הרמ"ה דהכא שהעדים בעצמן מעידים על כתב ידן דלמרינן על מנה שבשטר הן מעידין ל"ל כפי בעל דין:

קצוה"ח סק"ה

ועיין בר"ר כתובות שם נ"ח ג"א מהפ' הרי"ף [כתובות שם נ"ה] דין, ופני משה סוף פרק זה בדרך שם בציון אמר הירושלמי הרמ"ג

כתובות כא

חשן משפט מו הלכות הלואה

משה"ש סק"ד

סעיף ו' יב) שיבואו העדים החתומים בו כו'. * וכמו רבינו ירוחם נמי ב' חלק ח', יש מחלוקת בתוספתא [גיטין פ"א ה"ן] אם אומרים העדים כתב ידנו הוא זה ואחרים אומרים אין זה כתב ידנו, אם נרין קיום אחר או לא, ולא איפסקא הלכתא כמאן, ע"כ. והביאורו הניח יוסף [מחורש ה"ן] והד"מ [סעיף ד'] וסמ"ע ס"ק י"ד. והמחלוקת הזו ראייתה בירושלמי פ"ב דכתובות [ה"ג]. וז"ל הריטב"א [כתובות כ' ע"ב ד"ה] מחמתין זה אומר כתב ידו כו', גרמין בירושלמי הם אומרים כתב ידנו הוא זה, ואחרים אומרים אינו כתב ידו, הא מרי ומרי. פירוש, דאף על גב דלרצנן אין אחד מהעדים מעיד אלא על כתב ידו בלבד, ואילו השנים האחרים מעידים על כל אחד ואחד, לא חשיבי מרי לגבי אחד, דמין שהעדים על מנה שבשטר הם מעידים הא חשיבי כאלו מרי*.

משה"ש סק"ד

אבל הם אומרים אינו כתב ידנו ואחרים אומרים כתב ידו הוא, מני ר' חייל לא מעלין עדי השטר ולא מורדין. פירוש, שהעדים האומרים אינו כתב ידנו מירי שאין אחד מהן מעיד אלא על שלו, ואדך דמכחשים מעידים על כל אחד ואחד מהם והוא ליה מרי לגבי חד. אמר ר' יוסי מחמתין אמרה קן, אם יש עדים שהוא כתב ידו אין נאמנים. פירוש, וטעמא משום דליכא למימר הפה שאמר הוא הפה שהחיר, דאפילו אמרי אינו כתב ידנו לא מהני להו כיון שיש עדים שהוא כתב ידו, כן נ"ל פירוש הירושלמי הזה, עכ"ל. ומשמע דאם עדי השטר כל אחד מעיד גם כן על של חצירו שאינו כתב ידו, הו"ל מרי ומרי*.

תומ"ס סק"ד

קצוה"ח סק"ד

שענה"ש סק"ה

תומ"ס סק"ד

י"ד (י"ב) שיבואו העדים החתומים בו **י"ד** ויאמר כל אחד זה כתב ידי. ואין נרין שיעיד כל אחד גם על חתימת יד חצירו, דק"ל [להלן סעיף י"ן] על מנה שבשטר הן מעידין, והי"ל בעדותן זה כאלו כל אחד העיד אני ראיתי שהלוה זה המלוה לזה הלוה. ומה שסימנו הרמב"ם [המובא בציתים ט'] והמחבר וכתבו, דיאמר ואני "עד" בדבר הזה, ר"ל מתוך זו חתימת השטר נוכח ההלואה, דאל"כ היה נרין כל אחד להעיד ג"כ על חתימת חצירו וכמ"ש המחבר סעיף י'. ומיהו א"ל לומר בפירוש כן שזוכרין, אלא מסתמא נמי אמרינן שזוכרין אותן, ועיין פרישה [סעיף ל"ו]:

ציונים ומקורות י) ריב"ש סימן שפ"ג וסי"ג ד"מ ד'. ד) במהדורות אחרות: החתומים.

ויעידו בו. * ואף אם העדים החתומים בפנינו יכולים לקיים ע"י עדות אחרים. ז"ל וד"מ סעיף י' * : ין עדות זה מתוך כתבם. פירוש, ב' עדים כותבין עדותם שמכירין החתימות, והב"ד מקבלין עדותם מתוך כתבם ומקיימין את החתימות הראשונות כאלו עדי הקיום העידו לפנינו על פה. לאפוקי בשאר עדות דק"ל כהרמב"ם [פ"ג מעדות ה"ד] דבעינן שיעידו בפניהן, אם לא כשהתומין הן על השטר דמהני משום חיקון העולם, וכמו שכח המחבר לעיל סימן כ"ח סעיף י"א ע"ש:

אור"ח סק"ד

הרמב"ם [המובא בציונים את ט'], ולטעמיה אולי דק"ל [בפ"ג מעדות ה"א ד'] דבעינן שיזכור העדות ודללקמן סעיף י' ס"ק ל"א. ולהחליקם שם, אפילו אינו זוכר העדות כגו כשיעיד גם על כתב יד חצירו. * ומיהו אף להרמב"ם א"ל לומר בפירוש כן שזוכרים, אלא מסתמא נמי אמרינן שזוכרים. וכ"כ בסמ"ע ס"ק ט"ו וכן הוכחתי עוד לקמן סעיף י' ס"ק ל"ב: יד) הרביעי שיבואו עדים ויעידו בו. ואף אם העדים החתומים בפנינו, יכולים לקיים ע"י עדות אחרים. בית יוסף וד"מ [סעיף י"ן] וסמ"ע ס"ק ט"ו [ט"ו] ופשוט הוא. וגדולה מו נמנעו כמתוך ס"ק י"ג, דאפילו אומרים אין [זה] כתב ידנו, אין נאמנים: **י"ה** שיבואו עדים ויעידו שזה כתב ידם של אלו. שחמתו לפנייהם, או שמכירים חתימתן. וכחכז בעל העיטור דף ל"ה סוף ע"ב [קיום ב"ה ע"ה], ומסתברא דליכא למכרים רוב החתימה של שמו או של אחיו או של אביו כשר, וא"ל שיכירו כל אות ואות. דהא רב הושעיא תמס עי"ן ורב חסדא סמ"ך [גיטין ל"ו ע"ה], שמע מינה שזאת אחת ניכרת החתימה והכל לפי מה שמכירין שדומה להן, ע"כ: יו) ויבואו אהעיד עדות זה מתוך כתבם. אלא שרין עוד בית דין לקבל עדותם מתוך כתבם זה, ומהתומין הב"ד ונתקיים השטר, עכ"ל ריב"ש [המובא בציונים את י"ן]. ועיין מה שכתבתי לקמן סעיף כ"ט ס"ק (ס"ח) [ע"ן]: יי) מתוך כתבם בו. עיין ברב"ש ס"י שפ"ב שנתחבב בו, דכיון דקיים שטרות מדרכנן וסגי אפילו שלא בפני בעל דין, דילמא סגי נמי מפי כתבם, ולא הכריע. ומציאו ז"ל לקמן ממו"ש כ"א. רק בס"י ח"ג כתב שדן לפני מורו הר"ן, דכיון דלא בעינן רשות בע"ד ומקיימין אפילו עומד

באר הגולה

ע. ממשה זה אומר כתב ידי וכו', וכחכמים שם דעל מנה שבשטר הם מעידים, [כתובות] דף כ' ע"ב. פ. בכמה דוכתי במשנה וגמרא, ואחד מהם מימרא דרב יהודה אמר רב שנים החתומים ומת וכו' [שם דף כ"א ע"ה]. וה"ה **י"ג** אם לא מת והוא בפנינו, ואורחא דמילתא נקט, וכמ"ש הכסף משנה שם [פ"ג מעדות דין ב"ה]. כ. ממשה או שהיה כתב ידו יחל ממנוס אחר, שם דף י"ח ע"ב. ק. אמרי נהרדעי וכו', שם דף כ' ע"ה.

ביאור הגר"א

פרק א' דגיטין ה' ב' (ע"כ): כ. ראני עד. שם [כתובות] כ"א [ע"ה] על מנה כו': (ליקוט) ראני עד בדבר זה. לשון הרמב"ם [פ"ג מעדות ה"ב] ואולי לשעמו כסעף י' (ע"כ): כא. שיבואו. מחמתין שם [כתובות] י"ח ב': כב. ויבולין להעיד. שם [כתובות] י"ח ע"ב] עדים החתומים כו', ועיין מוספות כ' [ע"ה] ד"ה ור' יוחנן וכו"ל א"כ בשמעתי כו', וי"ל דלא חשיב כו', ואין מקיימין כו', ואפילו עומד וזו"ל כנ"ל כסעף ה':

באר היטב

דיינים או סגי בהכרח שנים מהם: סעיף ז' יב. שיבואו העדים. כתב רבינו ירוחם שם מחלוקת בתוספתא אם אומרים העדים כתב ידנו הוא זה ואחרים אומרים שאין זה כתב ידנו, אם נרין קיום אחר או לא, ולא איפסקא הלכתא כמאן, ע"כ. והביאו הב"י וד"מ, וראיתי מחלוקת זו בירושלמי פרק ב' דכתובות [וכפי שפירשו הריטב"א ז"ל], ועוד אחת שם דאם עדי השטר אומרים אין זה כתב ידנו ושנים אחרים אומרים שאין זה כתב ידנו, עדי השטר לא מעלין ולא מורדין, ופירש הריטב"א דמירי שעדי השטר אין כל אחד מעיד אלא על שלו, והמכחשים מעידים על כל אחד ואחד מהם, והי"ל מרי לגבי חד, ע"כ. ומשמע דאם עדי השטר כל אחד מעיד גם על של חצירו שאינו כמ"ש, הו"ל מרי ומרי, עכ"ל הש"ך [סקי"ב]: יג. עד. ר"ל מתוך חתימתן בשטר נוכח ההלואה, דאל"כ היה נרין כל אחד להעיד ג"כ על חתימת חצירו וכמו שכח המחבר כסעף י', ומיהו א"ל לומר בפירוש כן שזוכרין, אלא מסתמא אמרינן שזוכרין אותן, עכ"ל הסמ"ע [סקי"ז]. וכ"כ הש"ך [סקי"ג]: יד. ויעידו. ואף אם העדים החתומים הם בפנינו, מ"מ יכולים לקיים ע"י עדות אחרים, ז"ל וד"מ ופשוט הוא. וגדולה מו נמנעו כמתוך דאפילו אומרים אין זה כתב ידנו, אין נאמנים. וכחכז בעל העיטור, ומסתברא דאל"כ שיכירו כל אות ואות אלא כשמכירין רוב החתימה סגי, עכ"ל הש"ך [סקי"ד-ט"ו]: טו. כתבם. הש"ך

פתחי תשובה

סעיף ז' ב. מתוך כתבם. עיין באר היטב [סקי"ז] בשם ש"ך מה שכתב, ואם כן קשה על הרמ"א כיון דסתם שם כדברי המחבר כו', עד ואם כן ה"ה בדרכנן אין לחלק בין אילם או לא. ועיין באבן העזר סימן קמ"ב סעיף ז' בהג"ה שכתב, ולכן אילם לא יוכל להביא גט כו', ובבית שמואל שם ס"ק י"א שכתב, עיין בריב"ש סימן ח"ג דמבשיר לקיים ע"פ כתב, וכ"כ בחושן משפט סימן מ"ו סעיף ז' בהג"ה, לפ"ז ג"כ כשר לכתוב ובני נכתב ובפני נחתם דהיינו קיום, וע"כ מ"ש הריב"ש סימן ר"מ דלא מהני על פי כתב, היינו דוקא באילם כו', עד ובוה צדקו יחדיו מה שפסק בהג"ה שם סעיף ז' וסעיף ל"ו, ולא כש"ך שם, עכ"ל. גם בספר קרבן נתנאל פרק קמא דגיטין אות (ל"ז) [ס"י ט' אות ט'] חמה מאד על הש"ך בזה דלא ראה דברי הרב באבן העזר שם, וגם דברי הריב"ש דסימן ר"מ ע"ש. ועיין בתשובת כנסת יחזקאל סימן פ"ב שתיירן קושית הש"ך באופן אחר ע"ש. וכן חירץ בתומים [סקי"ן] הובא בנתיבות המשפט [ביאורים] סק"ב. ועיין בספר בית מאיר באבן העזר שם [סעיף ו']:

[סקי"ן] כתב הרב"ש נסתפק גדון זה. גם מדברי הרא"ש והגמ"ש אחריו נראה שחולקים על זה, וכ"כ הטור והמחבר לקמן סעיף ל"ו בשפתק, דליתו יכול להעיד בכתב. וא"כ קשה על הרמ"א, כיון דסתם שם כדברי המחבר, אף פסק כאלו דמעידין על פי כתבם. ודומק לתקן דשפתק אינו ראוי להגיד, דהא ק"ל בסתמא כ"ח סעיף י"א דאין חילוק, וה"ה מי שאינו אילם אינו יכול להעיד בכתב מטעמא דמפיהם ולא מפי כתבם, וא"כ ה"ה דרצננו אין לתקן בין אילם או לא, וז"ע, עכ"ל:

צ"ד, אלז אז יהי' כשר כזר מדין שטר ושפיר דמי אף אם שכתו את העדות, דזד' הגרש"ש - כמוצא לעיל מש"כ זד' התוס' צ"ז - חזינן דהמסירה לשליח מטטרפת עם הכתיבה, ולפיכך כל שהיתה הכתיבה לזכרון דצריס זעלמא לא מיקרי הגדה אלא כשזא לצ"ד, ומעתה שפיר י"ל דזשעת המסירה שזז מהניא נמי לאשוויי שטרא, ול"ע זזה]. ועיין מש"כ זכל הענין זחידושי רזי ראזנן יזמות סימן כ"ח וסימן כ"ט עיי"ש זכל דצריז.

ג

ביסוד הכשר שמרות לשיטת ר"ת ובדין עדות על פי הכתב

קצוה"ח העמיד די שיטות ביסוד הכשר שמרות: הבעה"מ דהו"ל מפי כתבו, רמב"ן ד"כמי שנתקרה"י וכ"ה שיי' הרייף, ר"ת דליכא מפ"כ אלא באלם, רמב"ם דשטר מדיים ומהי"ת ל"מ מפ"כ - דעת הקצוה"ח דהא דר"ת הוי טעם להכשר שמרות - די רש"יי דבאינו נזכר ומעיד על פי הכתב ל"מ דהו"ל מפי כתבם - יסודו בגמי יבמות ל"א - דיז אינו דינא דמפ"כ דאגרת לשי' רש"יי - נמצינו דבי דינים הם חדא דעדות של כתב פסולה ותו דבעיי הגדה בפה - כ"ה מפורש בדי הראשונים - גדר הפסול דחשיב דהפנקס מעיד ולא העד - ביאור לי התוס' גבי ר"ת בסוגיין לפי"ז - כלפי הכשר שמרות מהני שיי' ר"ת רק לגבי מפ"כ דהגדה ולא לגבי פסול עדות דכתב ובע"כ דהוא גזיה"כ - צ"ע לפי"ז בדי הקצוה"ח

ד) והנה ביסוד הכשר שמרות כזר עמדו קמאי אמאי אינן זכו פסולא דמפיהם ולא מפי כתבם, ויעוין בקלוה"ח סי' כ"ח סק"ו שהעמיד ארבע שיטות ראשונים ביסוד וגדר הכשר שמרות, וז"ל: "והנה זזה שחומכין דיני ממונות זעדות שזשטר מלאנו ארבעה שיטות, האחת היא שיטת רש"י וזעה"מ דכיון דאין כותבין השטר אלא מדעת המתחייב לא הוי מפי כתבם אלא מפי כתבו והיינו מפי כתב המתחייב, שנית היא שיטת הרמז"ן (זספר המלות שרש שני וזיצמות ל"א ז') דלא שייך זעדות שזשטר מפי כתבם דכיון דנכתב זנוסח שטר ה"ל כמי שנתקרה עדותן זבית דין ולא שייך מפי כתבם אלא היכא דאינו זתורת שטר, שלישיית היא שיטת תוס' (יצמות ל"א ז' וז"ז מ' א') זשם ר"ת דלא שייך מפי כתבם אלא זמי שאינו ראוי להגיד זפה וכגון שהוא אלם, אלז זמי שיכול להגיד זפה והוי ראוי לזילה אין זילה מעכזת זו, רביעיית היא שיטת הרמז"ם (פ"ג עדות הלי' ד') דעדות שזשטר אינו אלא מדצרי סופרים ומן התורה אינו מועיל משום דהוי מפי כתבם" נויש להעיר זמה שכתב את השיטה השנית על שם הרמז"ן, דלכאורה זו היא שיטת הרי"ף זיצמות דכתב דכיון דעדים החתומים על השטר נעשו

כמי שנתקרה עדותן זבית דין מפיהם קרינן זיה ולא מפי כתבם הוא עיי"ש וכאשר יוצא להלן, אלז הרמז"ן זסה"מ שם לא כתב כלשון הנ"ל, דיעוין לשונו שם: "אלז מה שאמרו מפיהם ולא מפי כתבם אינו זשטר שזעל דזר כותבו כגון גיטין וקידושין והלוואות ומכירות וכו' אלז חתימת עדים דאורייתא היא נלמד מוכתבו זספר ותוס' שדצרי נזואה דצרי תורה הם", והיינו דהוא גזיה"כ דחידשה תורה (זדצרי קבלה) דשטר שאני ואין כאן משום מפיהם ולא מפ"כ. ואפשר דכונת הקלוה"ח היא דאמנם הוא גזיה"כ, אכן גדר הגזיה"כ הוא דאיכא חפלא זפ"ע של שטר עם הלכתא דנעשה כמי שנתקרה עדותן זבית דין, שזזה ליכא זעלם להא דולא מפ"כ, דשאני שטרות שיש זזהם דינא דנעשו כמי שנתקרה עדותן זבית דין ומפיהם קרינן זיה ולא מפי כתבם הוא (וכדיצואר להלן זס"ד זיאור הדצרי) ול"ע זזה], ומזוארת דעתו של הקלוה"ח דשיטת ר"ת דיכול העד לשלוח כת"י לצ"ד משמשת טעם והסדר להכשר ודין שטרות, אכן יש לעיין זזה וכפי שיתבאר זס"ד.

ה) דהנה כתב רש"י (ד"ה אע"פ) זהך דרזי יוחנן דאף על פי שאין זוכרה מעלמנו (כנ"ל) זזה"ל: "אלא לאחר שרואה זשטר נתן זלזו וזוכר שלא נשכת ממנו כל כך שזשמוזכרים לו זוכר אלז אינו זוכר לגמרי לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם", והנה הך מילתא ד"אלז אינו זוכר לגמרי לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם", אינו דינא דמפיהם ולא מפי כתבם דכ' רש"י זפירוש החומש דלא ישלח העד כתבו לצ"ד, שיקודו זד' הגמ' גיטין דף ע"א ע"א כנ"ל, אלא הוא דין זפני עלמנו ודרשא מיוחדת לעלמה דמפיהם ולא מפי כתבם, והוא מיוסד על ד' הגמ' יצמות דף ל"א ע"ז "זימנין דחוז זכתבא ואחו ומסהדי ואמר רחמנא מפיהם ולא מפי כתבם", והיינו דילפינן דעדים שאין זוכרים זעלמם העדות ומעידים מתוך כתבם ל"מ דמפיהם אמר רחמנא ולא מפי כתבם, ולפיכך כל שאינו זוכר לגמרי אין עדותן עדות, והם שני דינים נפרדים, דדין זה המזואר זד' רש"י זסוגיין וזד' הגמ' זיצמות דף ל"א זיקודו הוא דין האמור זעלם העדות דעדות של כתב פסולה, והיינו כגוונא דהכא ודהתם דהעדים אינם זוכרים זעלמם ומעידים אף מכת העדות הכתובה זכתב, וכמש"כ רש"י זיצמות שם (ד"ה לינחיה): "והאי לאו עדות הוא דרחמנא אמר ע"פ שנים עדים ולא שיעידו על פי כתבם", והיינו שהעדות תהא מיוסדת על העדים עלמם, ולא על כתבם. והיינו דאף דהעדות היא עדות דידהו ועדות אמת היא, וזעלם ראוייה היתה העדות להיות כשרה שהרי עדות אמת שלהם היא, שכתובה הם על סמך מה שראו, מ"מ גזיה"כ היא דל"מ, וזהו פסול זעלם העדות. אכן דינא דרש"י זפירוש החומש הוא דין אחר, דעלם העדות הוא של העדים עלמם, שהרי הם

זוכרים את עדותם, ואך דהוי שניו צאופן ההגדה שאינו אומר בפיו אלא שולח אגרת לצי"ד, וכלפי זה נלמד - מקרא ד"על פי שני עדים" מפייהם ולא מפי כתבם - דין צמעשה ההגדה דצעי' הגדה צפה ול"מ לשלוח אגרת לצי"ד. וכ"ה מפורש בנמוק"י יצמות שם דהם שתי דרשות נפרדות וחרוייהו שמעינן מהך קרא, יעו"ש דכתב צזה"ל: "דזימנין דלא דכירי וחזו מכתבא ואתו ומסדי האי לאו עדות הוא דרחמנא אמר על פי שנים עדים ולא שיעידו מכתבם ובעלמא דרשינן צאנפא אחרניא למעוטי שלא ישלחו עדותם צאגרת כדפירש רש"י ז"ל וחרוייהו שמעינן מקרא", וכ"ה צריטצ"א ביצמות שם וז"ל: "ואי לא דכירי זמנין חזי מכתב וסדי ורחמנא אמר מפייהם ולא מפי כתבם, פרש"י ז"ל שיעידו מעצמם על פיהם ולא שיעידו מפני מה שרואים ככתבם, ובעלמא דרשי' צאנפא אחרניא למעוטי שלא ישלחו עדותם צאגרת כדפי' רבי' ז"ל צפי' החומש, וחרוייהו שמעינן להו מקראי, וזה מן הלשון שצתלמוד שמתחלף פירושו, והכא חיישינן שמה יעידו על פי כתבם צלי שזכרו הענין כלל מעצמם ואפילו ע"י הכתב דאי לא הא דאמרינן צכתובות כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליו אפילו לאחר כמה שנים ואסיק ר' יוחנן אע"פ שאין זוכרה מעצמו אלא ע"י הכתב", ועיין צריטצ"א צסוגיין דאקצרה לה לגדר הגזיה"כ צזה"ל: "כי ראיית חתימתו והיכרא שמכירה אינו חשוב עדות כלל ואע"פ שמוכירו אלא השטר מעיד מעצמו צגזרת הכתוב וא"כ ה"ה מי שרואה חתימתו כתוב צפנקסו אע"פ שמוכירו הפנקס אין זו הזכרה ואין זה אלא כאילו הפנקס מעיד וה"ל מפייהם ולא מפי כתבם", כלומר דגדר הגזיה"כ הוא דחשיב דהשטר והפנקס מעיד ולא העד, ולפיכך כל שהיא עדות של כתב פסולה, וציאר כן אף צשיטת רב הוגא דאף שזכר ע"י הכתב, כל שאינו זוכרו צעצמו קצת אף צלא ראיית השטר, דהו"ל נמי עדות של כתב וכאילו הפנקס מעיד ולא העד, כיון שהכתב הוא סיבת הזכרה.

צכתב כל דאינו זוכר העדות, דדין זה הוא אף לשיטת ר"ת, והוא שכתבו "ולא חשיב מפייהם ולא מפ"כ", כלומר דכיון דהעד זוכר את העדות ל"ה עדות של כתב ואין צוה משום מפ"כ, ואך דיט עוד נידון מצד הגדת עדות שאינה מפייהם אלא מפי כתבם, וצוה הוא דס"ל לר"ת דכל הך דינא הוא אף דצעי' שיהא העד ראוי להגדה צפה, אצל כל דראוי הוא שפיר דמי אף דמעיד ע"י כתבו וא"ש.

ו) ומצתה נחזי צדין הכשר שטרות לשיטת ר"ת, דיט לדון משום שתי הילפותות הנלמדים מהך מפייהם ולא מפי כתבם, חדא מצד עלם העדות, שהרי צשטרות מהני אף שאין העדים זוכרים את העדות או שנפסלו או מתו, ונמצא דהויא עדות של כתב, ותו מצד החסרון צמעשה ההגדה, דהגדתם של עדי השטר היא אף מתוך הכתב, והנה שי' ר"ת מהני רק לגצי החסרון מצד ההגדה לצוה אמרינן דכל דהוא ראוי להגדה ליכא הך מיעוטא ווהיינו כנ"ל דגדר אלם דהוא פסול הגוף, ופסול אף למחוס צשטר ולהיות עד קיום צגו"ק וכנ"ל, אצל אכתי הא עלם העדות הוי צכתב, וצע"כ דמצד חסרון זה הרי גס לר"ת הוא גזיה"כ מיסוד צציאים דיט דין מחודש של שטר שיט צו דין נחקרה והוא חפצא צפ"ע של עדות וכד' הרמב"ן צסה"מ כנ"ל, וגדר הדבר הוא דנעשה כמי שנחקרה עדותו צצי"ד כנ"ל, ונמצא דאף לר"ת צעינן לשיטה השניה שמנה צקצוה"ח היא שיטת הרמב"ן, דשיטת ר"ת לא מהניא אלא לענין החסרון מצד ההגדה, אצל כלפי החסרון משום עלם העדות ל"מ ולא מידי וצע"כ דהוא גזיה"כ צדין שטרות וז"צ, ול"ע צד' הקצוה"ח.

ד

דברי הר"י ודברי בעה"מ ביסוד הכשר שטרות

די הר"י בבימות בגדר הכשר שטרות - ביאור כל דבריו בקוי ובתי - הקוי אינה מדין מפ"כ דהגדה אלא מהא דעדות בכתב ל"מ - עיקר התיי דאי"ז עדות של כתב אלא עדותם של העדים עצמם - למפ"כ דהגדה אי"ז ישוב - בדי הר"י מפורש דלא בריית - צ"ל דס"ל ברשיי דלהלן - דרכו של בעה"מ בימות דהו"ל מפי כתבו ולא מפי כתבם - אף ישוב זה אינו אלא כלפי חסרון דעדות בכתב ולא למפ"כ דהגדה - לזה י"ל או בריית או ברשיי - די השיטות שמנה הקצות לאו בחדא מחתא מחתינהו

והנה לשון החוס' צסוגיין כנ"ל גצי שיטת ר"ת היא דס"ל לר"ת דיכול לשלוח כת"י לצי"ד ולא חשיב מפייהם ולא מפ"כ כיון שהוא זוכר העדות, והך ליטנא ד"ולא חשיב מפייהם ולא מפי כתבם כיון שהוא זוכר העדות" ז"צ, דהלל צאמת חשיב מפייהם ולא מפ"כ, ואך דכל דין מפ"כ הוא רק תנאי צעד שיהא ראוי להגדה צע"פ, ולפיכך אלם שאינו ראוי להגדה צע"פ פסול לעדות, אצל כשהוא ראוי להגדה צע"פ אין ההגדה "מפייהם" מעכצת, שכך הוא הפי' צגמ' גיטין דף ע"א, וכמפורש צתום' צסוגיין וצצ"צ דף מ' ובעלויות דר"י, וכמבואר כל זאת לעיל, וא"כ מהו שכתבו דלא חשיב מפייהם ולא מפי כתבם. אכן לנ"ל א"ש היטב, דכונת החוס' אינה לדינו של רש"י, אלא לדינא דמפ"כ דל"מ עדות

ו) הנה יעוין צדברי הר"י יצמות ל"א צ' - אשר העמיד נמי לכאורה שאלה זו צטעם הכשר השטרות - וז"ל שם: "הא מילתא מקשו צה רבנן היכי אמרינן הכא רחמנא אמר מפייהם ולא מפ"כ והא חנן (כתובות כ"ח א') נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אצא וזה כתב ידו של רבי

בכתב
בשטר

(ב) [ב] והחילוק וכו'. עיין בטור ושו"ע חו"מ סי' כ"ח סי"א השיטות בעדות זכת, דעת רש"י לעדות לא מהני זכת [ככל עיני], ודעת ר"ת [יבמות ל"א ע"ב תוד"ה החזון] דאם אינו חילס מהני, ועי"ש בזריכות לענין עדות זכת א"כ מן התורה או מדברי סופרים. א"כ כל היכא דמהני עדות זכת עובר על לאו זה א"כ חתם בשקר. ועיין שם בנתיבות המשפט ביאורים סק"ו, מציא דאף לר"ת דמהני זכת, מ"מ אין העדות נגמרת עד שיצא הכתב לפני בית דין, וקודם לזה אינו עובר בלא תענה כי לא מהני קודם שצא לבית דין, אך זשטר תיכף כשחתם הוא ליה כאילו נתקרה עדותו זכית דין ומהני תיכף ועובר תיכף זשעת חתימה, עי"ש. ונדבר איסור והיתר דעד אחד ואשה או קרוב נאמנים, מועיל ג"כ מפי כתבם לכולי עלמא, עיין גיטין ע"א ע"א וזנודע ציהודה מהדו"ת חו"מ סי' ד', ומועילה גם כן עדות חוץ לבית דין כמו שהגיד בעל פה, ועיין אבה"ע סי' י"ז סי"א גבי מלאו כתוב וכו'.

ולבאורה, לפי מה שהצין הכסף משנה פ"ט מעדות הי"א בדברי הר"מ, דסובר כסדרת ר"ת דאם ראוי להגיד צפה ואינו חילס מועילה עדות זכת ג"כ, א"כ כן לסדרת הרב המגיד פי"ג משכירות ה"ב, שכתב דסובר הר"מ חסמה זקול לוקה אף דאין צו מעשה, כיון דמשכחת לה ע"י מעשה, ועי"ש בלחם משנה שחירץ הסוגיא בסנהדרין פרק ארבע מיתות ס"ה ע"ב, דאמרין שם דעדים זוממין אין בהן מעשה, ומקשה מר' יוחנן דסובר חסמה זקול לוקה, והא לדעת הר"מ אין קושיא דשאני חסימה דאפשר זמעשה, וחירץ עפ"י דברי הר"מ הנ"ל דמועילה עדות זכת, א"כ גם בעדים זוממין משכחת ע"י מעשה²³ ומקשה שפיר, עי"ש. וזמשנה למלך פ"ד ממלוה ה"ו [ד"ה והנה כל], מציאו ג"כ לענין ריבית. ועי"ש בסנהדרין חירון הש"ס הואיל וישנן זכתי, עי"ש דמיירי לענין קרבן. וזמכות ז' ע"ב אמרין דעדים זוממין דבן גרושה מנין שלוקין, ואמרין מדכתוב [דברים כ"ה, ב'] והיה א"כ זן וכו', ומקשה הש"ס ותיפוק ליה מלא תענה, ומתוך דהוי לאו שאין צו מעשה. ועי"ש ד' ע"ב, דר' יהודה יליף מעדים זוממין ללאו שאין צו מעשה לוקין עליו, עי"ש. ולפי מה שנתבאר, כיון דעדות משכחת לה זכת, א"כ אפילו בלא כתב הוי ליה מעשה ולוקין, א"כ מאי מתוך הש"ס דהוי ליה לאו שאין צו מעשה, וכן היאך יליף ר' יהודה מעדים זוממין ללאו שאין צו מעשה לוקין.

אך נראה, לפי מסקנת הש"ס בסנהדרין הנ"ל הואיל וישנן

זכתי, ועיין רש"י שפירש דעיקר החיוב שמעידין שראו וראיה אין צה מעשה, א"כ כמו שלענין קרבן שם זכתיא דעדים זוממין אין בהן מעשה, א"כ הוא הדין לענין מלקות ג"כ אין בהן מעשה ולא משכחת כלל מעשה, אפילו א"כ זכתיא דעדים זוממין על הראיה והראיה אין צה מעשה, כמו לר' יוחנן דקול הוי מעשה מ"מ כיון שמעידין על הראיה הוי אין צו מעשה, א"כ זכתיא דעדים זוממין לא מעשה, א"כ לפי המסקנא לא משכחת כלל מעשה בעדים²⁴. ומ"מ חירון הלחם משנה שפיר לפי הסלקא דעתך, עי"ש ותצין.

שוב ראיתי בספר אורים ותומים חו"מ סי' כ"ח תומים סקט"ו, הציא ראה דגם לר"ת לא מהני כתב העדים זדיני נפשות, מסוגיא זו דסנהדרין דעדים זוממין אין צו מעשה, והא יש בהם מעשה זכתיא דעדות. ולא זכתיא ראיתו, דהגמרא מקשה לר' יוחנן דקול הוי מעשה, ומ"מ מסיק דעדים זוממין לא הוה מעשה דיטנו זכתיא, א"כ אפילו זכתיא לא הוי מעשה כיון דיטנו זכתיא²⁵. ולומר דראיתו מהסלקא דעתך דרצח סובר הואיל וישנו זקול לא הוי מעשה, וקשה הא ישנו זכתיא, זה אינו, דעדיפא מיניה פריך דכלל עדות הוי מעשה לר' יוחנן דסובר חסמה זקול הוי מעשה, עי"ש ותצין, ולהמסקנא זכתיא דכלל ענין לא הוי מעשה.

ועי"ש עוד שמיישז מה שדקדק המהרש"א בחוס' שזעזעו כ"א ע"א ד"ה חוץ [השני], דהקשו למה לא תשיז עדים זוממין ולוקין אף שאין צו מעשה, כמבואר זמכות ד' ע"ב דר' יהודה יליף מזה ללאו שאין צו מעשה לוקין, ודקדק המהרש"א, אמאי לא הציאו חוס' מסנהדרין הנ"ל דמפורש שם דעדים זוממין אין בהם מעשה, וחירץ הוא ז"ל, דמשם ליכא ראה דמיירי זדיני נפשות, וזדיני נפשות לא מהני כתב לכולי עלמא, על כן לא הוי מעשה, על כן מציאים ראה ממכות, עי"ש. וזכתיא דברי מהרש"א נכונים למסקנת הש"ס בסנהדרין, דאפילו אי כתב מהני מ"מ הוי אין צו מעשה דיטנו זכתיא. וכן הוא זמכות"א להדיא חו"ל, לענין עדים זוממין לא הוצרכו וכו' דזההיא דפרק ד' מיתות אמרין זכתיא דמיא ילאו עדים זוממין שאין בהם מעשה, ומסיק הואיל וישנן זכתיא וכו', עכ"ל, ולמה הציא לשון זה, ומסי"ק, אלא כוונתו דלפי המסקנא אפילו היכא דמהני כתב זכתיא גם כן, מ"מ הוי אין צו מעשה, וזה ברור.

ולסברת הרב המחבר זכתיא מקומות [עיין מצוה רמ"א, שד"מ - שמי"ו ועוד], דכל לאו שאפשר לעבור עליו בלי מעשה,

בשולי המנחה

בתורה, וסבורים הם שאזהרת לא תענה נאמרה רק על המעיד עדות שקר כבי"ד²².

אינו נחשב מעשה, כי עיקר העדות הוא מה שמקבלים הבי"ד כתב זה וקוראים אותו, ודלא כהלח"מ, וחירץ בזה קושית רבינו להלן.
24. כ"כ בנודע ביהודה תנינא או"ח סי' עו בישוב קושיא זו. 25. וכן הקשה באמרי בינה חו"מ דיני עדות סי' ט ד"ה ומה.

סקע"ח שכתב שבעדות היתר עגונה א"צ להעיד בפני ג' דינים משום שדין עדות זו כדין עדות איסור והיתר, ועי"ש בכ"ש ס"ק קכד, והביא רבינו דבריהם להלן אות ה ד"ה והנה. 22. נזר הקודש שו"ת סי' נ אות ה. 23. עי' דברי יחזקאל סי' כ אות ו שדן שאף אם מעיד בכתב

להקשות על הרמב"ם אינו יכול להקשות מדברי המפרשים רק מדברי הגמרא, והרי לפי שיטת רש"י בסנהדרין דף ס"ה ע"ב דגרים שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראיה, ע"ש, א"כ אפילו העידו בכתב ידן שכתבו עדותן בפני צ"ד, אפ"ה היו לאו שאין זו מעשה, שעיקר עדותן על מה שראו או שמעו וראיה ושמיעה אין בהן מעשה. ודברי הריטב"א הם עפ"י שיטת הרי"ף שם בסנהדרין [ט"ז ע"ב מדפי הרי"ף] דגרים שכן ישנן (באו) [בנאיה]. עיין בחידושי הר"ן לסנהדרין שם. ולכן קושיא זו בטלה, דהרמב"ם יכול להיות שהיה לו גירסת רש"י. דברי הד"ש.

ומה שהקשה על הרב המגיד [דלדבריו] נשאר קושיית הגמ' צריש מכוח [צ' ע"ב] ותיפוק ליה מלא מענה, והריטב"א הקשה שם [ד"ה ותיפוק], למ"ד עקימת שפתיו היו מעשה נסחר חירוץ הגמ' דמשני דהוי לאו שאין זו מעשה, וא"כ להרב המגיד קשה, אפילו למ"ד עקימת שפתיו לא היו מעשה מ"מ לוקין שהרי אפשר להעיד בכתב לפי מה שפסק הרמב"ם צפ"ט מהל' עדות [הי"א, עיי"ש צכס"מ] דבעינן שיהיה ראוי להגיד צפיו, וא"כ אם אינו אלם יכול להעיד בכתב והרי זה מעשה גמור, וכיון דמשכחת מעשה חייב נמי אפילו לא עשה מעשה. זה תורף קושייתו. ואני תמה עליו, כי מי שרונה

סימן עז

גבה מגוי בחובו בפסח דגן רחוק, אם מותר להחזירו תמורת תשלום

תשובה

שלום לכבוד אהובי תלמידי התורני המופלא הר"ר זלמן י"ץ.

יש לומר דשם שפיר מסופק, משום דאולי המלוה נתחייב בפשיעתו שלא מכרו, אבל נגד הכותי דלא שייכי דיני פקדון ולא מתחייב בפשיעתו שפיר יכול לומר הרי שלך לפניך. אלא דהרי אפילו בפקדון אוסר המג"א צסי' ת"מ מחשש אולי יחזור וימכרו לישראל, וגם צידון דידן לא בתורת משכון לקחו רק בתורת גוציינא והרי הוא שלו לגמרי, ואם כן הוא מוכרו עמה לנכרי, וזה פשיטא שאסור כיון שנאסר בהנאה, אך כיון שבשעה שלקחו לא ידע שהוא דגן מחומץ א"כ לא זכה בו כלל, והרי זה דומה למה שנמצא ציו"ד סי' קמ"ו סעיף ג', הלוקה גרוטאות מן העכו"ם ומלא בהם אילנים אם נתן מעות ולא משך יחזירם להעכו"ם, וכן אם משך ולא נתן מעות אע"פ שמשיכה בעכו"ם קונה כמקח טעות הוא. והכא נמי, אע"פ שמשך הישראל את הדגן מ"מ כיון שבפסח עשה משיכה זו אם היה יודע שיש בו חמץ לא היה מושך, והרי זה משיכה בטעות ולא קנה החמץ ונשאר של הנכרי רק שאחריות היה על ישראל, ויכול לומר הרי שלך לפניך. ואף שמצואר שם ציו"ד שאם משך ונתן מעות יולכס לים המלח, הנה באמת זהו רק חומר שם מפני מראית עין דמחזי כמוצין ליל, וא"כ י"ל בשלמא באליל אם הוא של ישראל יש איסור תורה במכירתו חשו למראית עין, אבל בחמץ אף שבחוק הפסח יש איסור תורה ועבר עליו צבל יראה מ"מ מה שכבר עבר ליתא בחזרה, ועכשיו אחר הפסח אינו אסור רק משום קנס דקי"ל כר"ש [פסחים כ"ט ע"א], ובאיסור דרבנן אולי לא חיישינן למראית עין לאסרו בדיעבד. והנה עם כל זה עדיין נשאר החשש של המג"א שאסור להחזיר לנכרי אולי יחזור וימכרו לישראל.

מכתבו קבלתי, ואשר שאל על דבר אחד שהיה לו חוב אלל נכרי אחד ולא היה יכול לגבותו וצא הפקודה מהשררה יר"ה לקחת מהנכרי כל הנמלא ולהציא החוב לידי גוציינא, והפקודה צאה צימי חג הפסח, ולקח היהודי את כל אשר היה להנכרי ובחוק הנמלא היה דגן והכל לקח היהודי, ואחר הפסח העידו יהודים שאותו דגן היה מתחמת הצור ומרוחאים והרי זה חמץ שעבר עליו הפסח, ואותו הנכרי אמר שהוא מרוצה ליקח הדגן בחזרה ולשלם תמורת הדגן. ועל זה פלפל מעלתו, והציא דברי מג"א צסי' ת"מ סק"א, דהיכא דעבר ישראל ולא ציערו רשאי לומר הרי שלך לפניך והציא ראיה מגזול חמץ ועבר עליו הפסח דאומר לו הרי שלך לפניך [צ"ק ז"ח ע"ב]. ושם הציא דברי העטרת זקנים שדחה ראיית מג"א, דשאני גזלן שגזל מישראל וא"כ גם להיפך אם הגזלן ישלם יהנה הנגזל מחמץ שעבר עליו הפסח. והנה צודאי שאין דברי העט"ז כדאים לדחות דברי מג"א, ובפרט לפי מה שציאתי בחיבורי נו"צ מהדו"ק חלק או"ח סי' כ' שהגזול חמץ ועבר עליו הפסח ואומר להנגזל הרי שלך לפניך אינו נאסר על הנגזל ומותר ליהנות ממנו והנגזל לא עבר עליו כלל צבל יראה, וא"כ ממילא נסתרים דברי העט"ז ודברי המג"א שרירין וקיימין.

ואמנם דברי מג"א שם הם בפקדון שהפקיד הנכרי אלל ישראל ומחזירו לנכרי ואינו לוקח שום דמים אלא שניצל בזה מחשלומו, אבל אם הוא משכון ציד ישראל וכשמחזירו מקבל דמיו, יש לעיין בזה. והנה צסי' תמ"ג סק"ה מסופק המג"א אפילו בישראל שהשכין חמץ אלל ישראל ועבר עליו הפסח אם יכול לומר הרי שלך לפניך. אך

צפה וצכתז לאו הגדה היא, אצל בהגדה של שטרות הרי כן הוא אופן ההגדה שהוא מתוך הכתב. וגמנינו למדים דשיטת רש"י בהכשר שטרות דהוא משום דאורחא להכי. והנה בקצוה"ח שם העמיד את השיטה הראשונה בהכשר שטרות דהוא משום דכיון דאין כותבין השטר אלא מדעת המתחייב לא הוי מפי כתבם אלא מפי כתבו והיינו מפי כתב המתחייב על שם רש"י וצעה"מ, ונ"ע דמנין המקור דרש"י ס"ל כצעה"מ, וגם דלהדיא כתב רש"י טעם אחר צהא דליכא לדינא דמפ"כ בשטרות. אלא דאי משום הא א"ש, דהלא כבר נתבאר דישוץ הצעה"מ אינו ישוב אלא על הפסול בעצם העדות שהוא נידון הסוגיא ציממות דף ל"א, ולא על הפסול בהגדה שהוא הנידון בסוגיא צגיטין, דאכתי הו"ל כשולח אגרת לצי"ד דל"מ, וכלפי פסול זה כתב רש"י דשאיני שטר דהוא משום אורחא להכי, אצל אכתי נ"ע מנליה דדעת רש"י היא כצעה"מ.

והנה בקצוה"ח שם משמע דשיטת ר"ת צאה ליישב את הקושיא על הכשר שטרות (ואמנם בתוס' אין מבואר דבר זה להדיא אך כן נקט בקצוה"ח), ונמצא לפי"ו דר"ת פליג על סברת רש"י, ונ"ב צמאי פליגי. ונראה דרש"י ור"ת אזלי לשיטתייהו. דהנה יל"ע צעיקר שי' ר"ת מד' הגמ' גיטין דף ע"א כנ"ל דתניא ואם לא יגיד פרט לאלם שאין יכול לדבר אמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם, ולדעת רש"י מתפרשת הסוגיא היטב, דשני דינים הם, חדא דדין הגדה הוא אך צע"פ וזה ילפינן מקרא ד"על פי" מפיהם ולא מפי כתבם, ותו פסול הגוף דאלם דילפינן מ"ואם לא יגיד" פרט לאלם שאין יכול לדבר, ונפ"מ לעדות שאין צה הגדה דמ"מ פסול, וכגון עדות קיום גו"ק ולחסום בשטר, וכמש"כ בקצוה"ח סי' מ"ו ס"ק י"ט (כנ"ל אות א'), אצל לדעת ר"ת נ"ב דהלא צאמת לא שאני עדות משאר מילי ושפיר דמי מתוך הכתב, ומאי קאמרינן שאני עדות וכו'. ואשר נראה מזה בגדר דעת ר"ת דלאו היינו דאף הגדה על ידי הכתב הגדה מיקרי ואך דאיכא דין נוסף דאלם פסול לעדות דצעינן שיהא ראוי להגדה ע"י דיבור, אלא דהגדר הוא דצאמת הגדה מתוך הכתב ל"ה הגדה, אלא דאין ההגדה מעכצת ושפיר דמי מסירת עדות לצי"ד אף צלא תורת הגדה, ועל כן הוא דאלם פסול דצעי' עכ"פ שיהא העד ראוי להגדה. והיינו דאמרינן צגמ' "שאיני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם", כלומר דאמנם הא מיהא דהגדת עדות היא אך צע"פ דהא רחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם, אצל מ"מ אין ההגדה מעכצת ושפיר דמי מסירת העדות אף צלא שם הגדה, ואך ראוי להגדה הוא דצעינן, והיינו דממעטינן מ"ואם לא יגיד" פרט לאלם שאין יכול לדבר, כלומר דכל שאינו ראוי ל"הגדה" פסלתו תורה

להעיד. וכ"ה מפורש צתוס' ותוס' הרא"ש יצמות שם דאחו עלה מהא דכל הראוי לצילה אין צילה מעכצת צו וכל שאינו ראוי לצילה צילה מעכצת צו.

ובראדה ראה לזה מד' החת"ס צסוגיין דכ' ליישב מאי דקשיא אהא דאמרו צשצועות דף ל' ע"ב דלורצא מרבנן וזילא צי מילתא לאסהודי פטור ממצות הגדת עדות צמילי דממונא דילפינן מוהתעלמת (וכה"ג צסנהדרין דף י"ט ע"ב דכה"ג אינו מעיד משום והתעלמת למעט זקן ואינו לפי צבודו), והלא יכול לשלוח עדותו צכתב לצית דין, ויעוין תומים סי' כ"ח סקט"ו שהקשה כן [ויעו"ש צתומים צכתב דמההיא דסנהדרין ל"ק, דכיון דאינו ראוי להעיד צע"פ אף ע"י הכתב אינו מעיד וכדין אילם דהא צעינן ראוי להגדה, אצל מלורצא מרבנן שפיר קשיא דהא ראוי להעיד צצי"ד הגדול ממנו. והנה גצי לורצא מרבנן צלא"ה קשיא, אי נימא דאין איסור על הת"ח להעיד, ואך דפטור מלהעיד אצל אם רוצה רשאי להעיד צצי"ד (כדס"ל לרמב"ם פי"א מהל' גזילה ואצידה הי"ו גצי אצידה, וא"כ ה"ה גצי עדות עפי"מ דאסברה לה צצ"י סימן רס"ג סק"ג צטעמא דאין כאן משום זלוזל צכבוד התורה), דאי הכי הלא פשוט הוא דמיקרי ראוי להגדה, ואך אי נימא דאית ליה איסורא להעיד (כאשר כתב צנמוק"י צשצועות שם צשם הרא"ה לענין עדות, ולענין אצידה וטעינה כתב כן הרא"ש צ"מ פרק אלו מציאות סימן כ"א), שפיר י"ל דחשיב אינו ראוי להגדה, דהו"ל כאלו התורה חוסמת את פיו והו"ל כאלים. ועד"ו גצי כה"ג דאך אי איכא איסורא להעיד מיקרי אינו ראוי להגדה ולא אי הוי פטור צלבד וז"צ], וכתב החת"ס דלק"מ דלא חייצתו תורה צמצות הגדת עדות אלא להעיד צפיו אצל מי יכריחנו למכתב ליה כתבא, ואף אין ציד התוצע להשציעו ע"ו למכתב לי כתבא, וממילא לא מיחייב קרבן שצועת העדות עיי"ש, והנה עיקרו של דבר זה נ"ע צצצרא דמאי נפ"מ אם העדות צפה או צכתב, ולמה לא יתחייב להעיד צכתב, הלא סו"ס הוא מפסיד לצע"ד כיון דיכול להעיד לו מתוך הכתב. אצל עכ"פ הא מיהא חזינן דגם לר"ת הגדה מתוך הכתב ל"ה הגדה, אלא דאין ההגדה מעכצת ושפיר דמי העדות אף צלא תורת הגדה, וי"ל דמצות עדות וחיוצ קשה"ע הוא אך ע"י הגדה, וכדכתיב "ואם לא יגיד ונשא עוונו" ודוק.

ויש לצרף להך מילתא דאמרינן, ההוא שכתב המרדכי יצמות שם צשם ר"ת דצדיני נפשות צעינן הגדה מפיהם דוקא ולא מפ"כ, ואין עד נפשות שולח עדותו צכתב לצי"ד [ויש ראוי לכך מגמ' סנהדרין דף ג"ו ע"א גצי מגדף "נגמר הדין לא הורגין צכיניו אלא מוציאין כל אדם לחוץ שואלין את הגדול צציניהן ואומר לו אמור מה ששמעת צפירוש והוא אומר והדיינין עומדין על רגליהן וקורעין ולא מאחיין והשני

דין העדים לזכר את המעשה, אבל ד"ג הרי העדים נגדר עדים לקיום הדבר, דד"ג כל הדין והחיוז הוא אך ע"י צי"ד, וצי"ד פועלים ע"י העדים את עצם החיוז, ולכן צעדות מיוחדת שאינו מעיד שהיו שני עדים שראו את המעשה אינו מעיד על הנידון שחייב מיתה כלל יעו"ש. וצחי הגר"ח כתובות הביא דברי האו"ש בנוסחא אחריתא קצת, דבעינן שיהיו שני עדים על כל אחד שראה את המעשה כיון שהעדים הם עדים לקיום הדבר יעו"ש. ולפי"ז י"ל דעדות בלא הגדה הגדר הוא דיש לצי"ד את עדות העדים אבל אין כאן את העדים בעצמם, דאך כאשר העדים באים לפני צי"ד ומגידיים בעצמם חשיב דיש לצי"ד את העדים עצמם, ולפיכך צעדות דנפשות שהם נגדר עדי קיום צעינן הגדה ממש, היינו שהעד יעיד בעצמו ולא ישלח כתבו לצי"ד, דבעינן שיהיה לצי"ד את העדים עצמם וא"ש. * אכן רש"י

אומר אף אני כמוהו והשלישי אומר אף אני כמוהו, ולמה צריך העד לחזור על דברי הגידוף הלא יכול לשלוח עדותו על דברי הגידוף ככתב, דיעוין צמנ"ח מלוה ע' דכתב דליכא חיוז מגדף על ידי כתב עיי"ש, ומוכח דל"מ עדות דנפשות ע"י הכתב, וצאמת ל"צ צמקור הדבר, אכן מוכח עכ"פ דכל דאינו מפייהם לאו הגדה מיקרי, ואין כאן אלא מסירת עדות לבית דין גרידא, אלא דסגי וספיר דמי אף צהכי, ומש"ה ה"מ צד"מ אבל צד"ג צעינן הגדת העדים דוקא. ובעצם החילוק בין ד"מ לד"ג לענין כתב, יעוין צד מו"ר מרן זללה"ה (שערי חיים גיטין סימן נ"ו) שכ' לצאר צכמה אופנים, אכן לפי המצואר דהגדר הוא דצד"ג צעי" הגדה דוקא משא"כ צד"מ, י"ל צביאור הדבר עפי"ד האו"ש (פ"ד מהל' עדות ה"א) צדין עדות מיוחדת דכשרה צד"מ ופסולה צד"ג, דגדר עדות צד"מ הוא לצירורי מילתא ועיקר

(* והנה לעיל בגמ' י"ח ב' פליגי תרי לישני בדעת רמי בר חמא אי בשטר איכא לדינא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד דל"ק חוזר ומגיד בשטר ול"ב אינו חוזר ומגיד אף בשטר, וכדקאמר רבא דכיון דעדים החתומים בשטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבי"ד הרי גם ההגדה דעדי השטר איתא בדינא דאינו חוזר ומגיד (ראה לעיל סימן כ"ז אות א'), ויש לדון לל"ק דרמב"ח בעד השולח עדותו בכתב לבי"ד לשיטת ר"ת אי מצי לחזור בו. וי"ל דהך מילתא תליא בטעמא דבשטר חוזר ומגיד אם הוא משום דדינא דאחור"מ אינו אמור אלא בהגדה או דאינו אמור אלא בעדות ע"פ ולא בעדות של שטר. ולכאורה תלוי דבר זה במקור דינא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. והיינו דלרש"י דכ' לעיל י"ח ב' (ד"ה כיון) דדינא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד נלמד מהא דגבי עדות תדא הגדה כתיבא "אם לא יגיד", והא דשטר שאני הוא משום ד "הגדה" כתיב והיינו דוקא הגדה בע"פ, וכאשר כתב שם רש"י (ד"ה אבל), וא"כ עיקר ההבדל בין עדות ע"פ לשטר, אינו משום עצם החפצא דהעדות, אלא משום דבשטר ליכא הגדה, והיינו דזהו דין מסוים בהלכה דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד שהיא אמורה אך בעדות של הגדה, כלומר דההגדה היא הגורמת דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, וא"כ י"ל דגם בעד השולח עדותו בכתב לבי"ד לשיטת ר"ת נהי דחפצא דהעדות היא כעדות ע"פ מ"מ כיון דאין בה הגדה י"ל דליתא לדינא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, דלזה בעינן הגדה, והיינו "בפה" דוקא, דאך בפה הוא דמיקרי הגדה, וכדילפינן מ"על פי" מפייהם ולא מפ"כ. אבל להריטב"א שם (ד"ה אמר) דנלמד מ"על פי שנים עדים יקום דבר" "אלמא על מה שהעידו בבי"ד מתקיים הדין לזכות או לחובה ואם יכולים לחזור ולהעיד האיך יקום דבר", והא דבשטר חוזרים ומגידיים משום דאך לעדות על פה הוא דילפינן מהך קרא וכדכתיב "על פי" אבל לא לעדות שבשטר (וכאשר כתב כן בריטב"א שם), והרי לכאורה הא דילפינן מיקום דבר דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, לאו היינו דההגדה היא הגורמת דמחמת שהגידו בבי"ד אי אפשר להם לחזור ולהגיד, אלא דיסוד הדין הוא מחמת קבלת העדות ע"י בי"ד, דכיון שנתקבלה העדות שוב א"א לבטלה ולחזור ממנה, ונמצא דהא דאמרין דכיון דנלמד מ"על פי" ע"כ אין הלכה זו אמורה אלא בעדות בע"פ, הרי ההבדל הוא בחפצא דעדות, דכל דין זה אינו אמור אלא בחפצא דעדות דע"פ אבל בחפצא דעדות בשטר לא נאמרה הלכה זו — ואף שנתקבלה עדות השטר כבר בבי"ד ממש, דהא כבר נתקיים השטר בבי"ד, דבכת"י יוצא ממקור"א קמיי"ר, ונמצא דהשטר לא אך "כמי שנחקרה" גרידא אלא נתקבל בבי"ד ממש, מ"מ העדות בחפצא עדות של כתב היא ולא נאמרה בעדות זו הך הילכתא — הרי י"ל דעד השולח עדותו באגרת לבי"ד לשיטת ר"ת היא כעדות ע"פ ממש, ואף לל"ק דרמב"ח לא יוכלו לחזור בהם מעדותם.

אכן אף דבסברא י"ל כמבואר אבל לכאורה מוכח דאין הדבר כן, דאי הכי הא גם גבי ל"ק דרמב"ח הרי מלבד דין השטר בתורת "כמי שנחקרה", אפשר לדון בו גם מתורת שולח אגרת לבי"ד, שהרי העדים קיימים וכשרים וזוכרים את עדותם, וא"כ יש כאן גם קבלת בי"ד בתורת אגרת, ומכח זה לא יוכלו לחזור בהם מעדותם, ובע"כ דגם להריטב"א עד השולח עדותו באגרת לבי"ד לשיטת ר"ת יכול לחזור בו מעדותו לל"ק דרמב"ח. והוא משום דגם להריטב"א אף דילפינן מיקום דבר מ"מ יסוד הדין הוא מחמת ההגדה, וההגדה היא הגורמת, והך דיקום דבר הוא גילוי מילתא לעצם הדין של כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, אבל עיקר גורם הדין היא ההגדה, ולפיכך גם בשולח אגרת יכול לחזור בו לל"ק דרמב"ח, כן היה נראה מוכרח לכאורה, וצ"ע בזה. אמנם יש לדחות דהלא באמת אין עדות מפורשת בעצם החתימה על מעשה ההלואה, שהרי כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו, וכל תורת העדות על המעשה הוא מן הפרשה של שטרי ראייה, שכך הוא הגזיה"כ של שטרות